

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Secvndvs. Vtrum relatio in deo sit idem quod sua essentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

terminis & filatio &c. sint relationes reales? quam
vide si placet.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Virum relatio in Deo sit idem quod sua
essentia.

176. **A**D Secundum sic proceditur. Videtur, quod re-
latio in Deo non sit idem quod sua essentia. Di-
cit enim August. in 5. de Trin. * quod non omne, quod
dicitur in Deo, dicitur secundum substantiam. Dicitur
enim ad aliquid, sicut pater ad filium. Sed hoc non
secundum substantiam dicuntur. Ergo relatio non est
eiusdem essentia.

2. Præterea. August. dicit 7. de Trin. † Omnis res,
que relatiue dicitur, est etiam aliquid, exceptio rela-
tio: sicut homo dominus, & homo seruus. Si igitur
relationes aliqua sunt in Deo, oportet esse in Deo ali-
quid aliud præter relationes. Sed hoc aliud non potest
esse nisi essentia. Ergo essentia est aliud à relationi-
bus.

3. Præterea. Esse relatiui est ad aliud se habere, ut
dicitur in predicamentis. * Si igitur relatio sit ipsa
diuina essentia, sequitur, quod esse diuina essentia
sit ad aliud se habere, quod repugnat perfectioni di-
uinae esse: quod est maxime absolutum & per se sub-
sistens, ut supra ostensum est. * Non igitur relatio est
ipsa essentia diuina.

Sed contra. Omnis res, quæ non est diuina essentia,
est creatura. Sed relatio realiter competit Deo: si ergo
non est diuina essentia, erit creatura: & ita ei non e-
rit adoratio latris exhibenda, contra quod in præfatio-
ne canitur: Ut in personis proprietates, & in maiestate
adoretur aequalitas.

Respondetur. Dicendum, quod circa hoc dicitur Gil-
bertus Porretanus errasse, sed errorem suum postmo-
dum in Remensi concilio reuocasse. Dixit enim, quod
relationes in diuinis sunt assistentes, siue extrinsecus
affixæ. c.

Ad cuius euidenciam considerandum est, quod in
quolibet nomine generum accidentis, est duo considera-
re. Quorum unum est esse, quod competit vnicuique
ipsorum secundum quod est accidentis: & hoc commu-
niter in omnibus est inesse subiecto: accidentis enim
esse est in esse. Aliud, quod potest considerari in v-
noquoque, est propria ratio vnicuiusque illorum
generum. Et in alijs quidem generibus à relatio-
ne, utpote quantitate & qualitate, etiam propria
ratio generis accipitur secundum comparationem ad
subiectum: nam quantitas dicitur mensura substantia:
qualitas verò dispositio substantia. Sed ratio
propria relationis non accipitur secundum compa-
rationem ad illud in quo est, sed secundum compa-
rationem ad aliquid extra. Si igitur considere-
mus (etiam in rebus creatis) relationes secundum
id, quod relationes sunt, sic inveniuntur esse as-
sistentes, non intrinsecus affixæ, quasi significan-
tes respectum quodammodo contingentem ipsam
rem relatum, prout ab ea tendit in alterum. Si
verò consideretur relatio, secundum quod est ac-
cidents, sic est inherens subiecto, & habens esse
accidentale in ipso. Sed Gilbertus Porretanus con-
sideratur relationem primo modo tantum. Quic-
quid autem in rebus creatis habet esse accidentale,
secundum quod transfertur in Deum, ha-
bet esse substantiale: nihil enim est in Deo, ut
accidents in subiecto: sed quicquid est in Deo, est
eius essentia. Sic igitur ex ea parte, qua relatio in
rebus creatis habet esse accidentale in subiecto, rela-
tio realiter existens in Deo, habet esse essentia diui-
na, idem omnino ei existens. In hoc verò, quod ad

aliquid dicitur, non significatur aliqua habitudo ad
essentiam, sed magis ad suum oppositum. & Et sic ma-
nifestum est, quod relatio realiter existens in Deo,
est idem essentia secundum rem, & non differt, nisi
secundum intelligentie rationem, prout in relatione
importatur respectus ad suum oppositum, qui non im-
portatur in nomine essentie. Patet ergo, quod in Deo
non est aliud esse relationis, & esse essentie, sed vnum
& idem.

Ad Primum ergo dicendum, quod verba illa Aug.
non pertinent ad hoc, quod paternitas, vel alia rela-
tio, quæ est in Deo secundum esse suum, non sit idem
quod diuina essentia: sed quod non predicatur secun-
dum modum substantia, ut existens in eo, de quo dicitur:
sed ut ad alterum se habens. Et propter hoc
dicuntur duo tantum esse predicamenta in diuinis:
quia alia predicamenta important habitudinem ad
id, de quo dicuntur, tam secundum suum esse,
quam secundum proprii generis rationem. Nihil au-
tem, quod est in Deo, potest habere habitudinem
ad id, in quo est, vel de quo dicitur, nisi habitudi-
nem identitatis propter summam Dei simplicita-
tem.

Ad Secundum dicendum, quod sicut in rebus crea-
tis, in illo quod dicitur relatiue, non solum est inue-
nire respectum ad alterum, sed etiam aliquid abso-
lutum; ita & in Deo: sed tamen aliter, & aliter:
nam id, quod inuenitur in creatura, præter id, quod
continetur sub significatione nominis relatiui, est alia
res. In Deo autem non est alia res sed vna, &
eadem: & quæ non perfecte exprimitur relationis
nomine, quasi sub significatione talis nominis
comprehensa: Dictum est enim supra, * cum q. 13. per 10.
de diuinis nominibus agebatur, quod plus conti-
neter in perfectione diuina essentie, quam aliquo
nomine significari possit. Unde non sequitur, quod
in Deo, præter relationem, sit aliquid aliud se-
cundum rem, sed solum considerata nominum ra-
tione.

Ad tertium dicendum, quod si in perfectione
diuina nihil plus contineretur, quam quod signifi-
cat nomen relatiuum, sequeretur, quod esse eius,
esset imperfectum, utpote ad aliquid aliud se habens:
sicut si non contineretur ibi plus, quam quod nomi-
ne sapientie significatur, non esset aliquid subsistens.
Sed quia diuina essentia perfectio est maior, quam
quod significatione alicuius nominis comprehendi pos-
sit; non sequitur, si nomen relatiuum, vel quodcum-
que aliud nomen dictum de Deo, non significat ali-
quid perfectum, quod diuina essentia habeat esse
imperfectum: quia diuina essentia comprehendit
in se omnium generum perfectionem, ut supra di-
ctum est. *

Ordo & Sensus quaestii.

PROPONITVR & examinatur in hoc articu-
lo, quaestio quid est ipsius relationis diuinae,
prout distinguitur à relationibus creatis? per-
tinet enim ad quidditatem relationis identitas
eius, vel distinctio ab essentia. In quo qua-
esito tria sunt obseruanda. Primum est, posse
nos de diuina essentia & relatione dupliciter
loqui: Vno modo secundum se: alio modo
prout à nobis concipitur. Queritur hic i-
dentitas relationis & essentie secundum se, &
non ut cadunt sub nostro imperfectum con-
cipiendi modum; quaestio est enim de identi-
tate reali; Et quamuis ex quaestione de diui-
na simplicitate, & ex articul. 2. quaestiois quar-
ta soluta sit ex communibus hæc difficultas,
supererat tamen examen, & determinatio ex
proprijs relationis & essentie, siue respectui
& ab-

b
211.
218.

211.
218.
b d

* cum q. 13. per 10.
um. & art.
2. precipue.

q. 4. art. 2.

& absoluti: ex quibus singularem trahit diffinitivam, ut perspicue patet ex hoc articulo. *Secundo* est dictio *idem* illimitate prolata; quia primo realis inquiri designatur identitas, secundario vero formalis, ut patet etiam ex determinatione quaeriti. *Tertium* est articulum hunc esse magni momenti in doctrina Mysterij Sanctissimae Trinitatis, atque ideo paulo fufius atque diligentius explicandum.

Forma Textus.

REFERTUR in primis error Gilberti Porretani dicentis relationes in diuinis esse affixas, siue extrinsecus affixas. *Secundo* Radix assertur erroris, & dignoscenda veritatis, ex conuenientia & differentia relationis, cum alijs octo generibus accidentis: distinguendo & explicando duo quae in quolibet nouem generum accidentis considerantur: quorum vnum est esse, quod omnibus est commune; aliud autem propria cuiusque praedicamenti ratio, secundum quam à ceteris specialiter distinguitur relatio, ut clare patet in textu, quem optime format Caietanus. *Tertio* respondetur quaesito tribus conclusionibus.

PRIMA CONCL. Relatio existens in Deo est *idem* essentia secundum rem. Probatur. Quidquid in rebus creatis habet esse accidentale, secundum quod transfertur in Deum, habet esse substantiale; sed relatio habet esse in rebus creatis accidentale, & est in Deo; ergo secundum quod est in Deo, habet esse substantiale, quod est esse *idem* cum essentia secundum rem. Maior probatur. Quia in Deo nihil est ut accidens in subiecto, sed quidquid est in Deo est eius essentia. Minor quo ad priorem partem patet, ex eo, quod diximus generibus omnibus accidentis esse commune scilicet esse in subiecto; posterior vero pars probata fuit in articulo praecedente.

SECUNDA CONCL. Relatio realis existens in Deo ratione differt ab essentia. Probatur. In hoc quod relatio ad aliquid dicitur, non significatur habitudo ad essentiam, sed magis ad suum oppositum: sed nomine essentiae non importatur talis respectus; ergo. Prima & secunda propositio patent ex antedicta differentia relationis ab alijs omnibus generibus.

TERTIA CONCL. siue Corollarium est. In Deo non est aliud esse relationis & esse essentiae, sed vnum & *idem*. Hec sequitur ex eisdem principijs, ex quibus deducitur prima conclusio, & ex ipsa prima conclusione.

Expositio Textus.

VALQ. obiectum. **V**ALQ. c. 1. late refert sententiam Gilb. Por. & cap. 2. describit acta Concilij Remensis, & contra D. Thom. Alenf. & S. Bonau. & alios Scholasticos affirmat Gilb. nunquam in ea fuisse sententiam, ut doceret relationes esse quasi extrinsecus affixas & non inharentes diuinæ essentiae. *Sed cum ea*, quae producit Valq. non sint prorsus integrae & indubitatae fidei, sed longe minoris, quam tantorum Patrum & Doctorum auctoritas; Nam in Vaticano ubi habentur acta Concilij Rem. non leguntur ea, quae ex quodam Ottone refert Valq. credendum est eam fuisse Gilberti sententiam, quam refert hic S. Thom.

Sed tria praeterea sunt hic obseruanda. *Primum* est primam conclusionem esse fidei confessionem,

ut probant recentiores S. D. interpretes ex sacris litteris, Concilij & Patribus, & praesertim Zam. disput. prima, & Suar. vberius lib. 4. cap. 4. *Zumelini, Suarez.*

Secundum est fundamentum siue ratio tertiae conclusionis seu corollarij, quae ex duobus confurgit principijs. Primum est; Esse in est esse actualis existentiae accidentis; quod probatur in littera; quia accidentis esse est inesse, & consequenter etiam relationis creatae, quae accidens quoddam est, esse in est esse existentiae. Secundum est. Actualis existentia etiam relationis non est ad aliquid, sed est esse absolutum, ut affirmat S. D. in 1. p. dist. 33. q. 1. a. 1. ad 1. ubi sic ait: Duo igitur, quod cum dicitur, ad aliquid sunt quorum esse &c. intelligitur de esse quod est quidditas rei, quae diffinitione significatur; quia ipsa natura relationis per quam constituitur in tali genere est ad aliud referri; & non intelligitur de esse quod est actus essentiae; hoc enim esse habet relatio ex his, quae causant ipsam in subiecto, secundum quod esse non refertur ad aliud, sed ad subiectum, sicut & quolibet accidens; & sic dico, quod non oportet esse essentia diuinæ sic ad aliud se habere; quia aliud esse, in quo paternitas & essentia vniuntur, significatur ut esse, quod est actus essentiae, non autem ut esse quod significat diffinitionem rei; quia alia est ratio paternitatis, quae ad aliud refertur; & alia ratio essentiae. Haec D. Thom. Ex quibus duobus principijs ratione & auctoritate firmatis, addito illis: quidquid in rebus creatis habet esse accidentale, translatum in Deum habet esse substantiale, sequitur praedicta tertia conclusio, nimirum in Deo non esse aliud esse relationis & essentiae, sed vnum & *idem*, non solum re sed etiam ratione, ut hic aduertit Caiet. indiuisibilis enim est realiter & formaliter existentia Dei, sicut essentia; quamuis ratione differat quidditas relationis & quidditas essentiae, ut paucis subtiliter August. expressit dicens: *idem est quo pater est Deus & quo est: non autem eo pater quo Deus*; ac si diceret, id quo Pater Deus est scilicet esse subsistens, & quo pater existit nimirum existentia, *idem est realiter & formaliter*: non tamen sub eadem ratione formali Pater est Pater, sub qua Pater est Deus; Nam Pater est paternitate, quae relatio est; Deus vero Deitate, quae Dei natura est absoluta & ipsum esse subsistens.

Postremo aduerte Turrianum ad finem communem huius articuli perperam affirmasse, Caiet. 3. p. q. 3. a. 2. reuocasse sententiam de vnitae existentiae diuinæ relationis & essentiae; quoniam (inquit) eo loco ait Caiet. duplicem esse existentiam in Deo: alteram essentialem & absolutam, ut existentiam Dei & diuinæ essentiae: alteram personalem & relatiuam, ut existentiam relationis; quod nunquam somniauit Caiet. sed ibi duplicem affirmat in Deo subsistentiam scilicet essentialem & personalem; hanc autem scilicet personalem distinguit in tres subsistentias realiter distinctas, quae sunt tres diuinæ personae subsistentes. Sed accidit hic error praedicto expositori; quia non discreuit inter existentiam & subsistentiam: cum tamen latissimum sit eorum discrimen; de qua re nonnulla diximus supra quaest. 3. art. 3. in ratione ordinis, & in Controversia vnica, & plura dicemus infra quaest. 39.

art. 4.

PRIMA

PRIMA CONTROVERSID.

An relatio & attributa diuina, distinguantur ab essentia, maiori distinctione quam sit distinctio rationis?

Sensus quaestio-
nis, & sen-
tentia Do-
ctorum.

D Vas sub vnius forma quaesiti comprehendimus controuersias. Prior est quam expressè praefixa sonat inscriptio: posterior verò est eidem necessario connexa; an scilicet relatio sit de conceptu & intrinseca ratione diuinæ essentiae, & contra? quas ex recentioribus multi sciungunt; nos autem satius duximus vtramque simul vnica disputatione complecti.

DVRAND. in 1. dist. 33. q. 1. & dist. 24. q. 2. & 3. dist. 1. q. 2. ad primam partem quaesiti respondet relatione, & essentiam actualem distinctione distingui: non qualis esse solet inter res omnino distinctas, sed qualis est inter rem & eius modum praecise; affirmatque distinctionem hanc ad realem distinctionis latitudinem pertinere, modalemque nuncupandam significat. Huic sententiae proxima est opinio Scoti in 1. dist. 8. q. 4. & alibi dicentis relationem, attributa & essentiam distingui formaliter ex natura rei, ante omnem intellectus operationem; quo modo etiam arbitratur distinguere inter se diuina attributa; Quam sententiam late explicat & tuetur Rada 1. p. controu. 4. ex qua deducit diuinam essentiam non esse de conceptu & ratione formali relationis diuinæ, nec relationem esse de conceptu formali essentiae; quod euidentius sequitur etiam ex opinione Durandi. Eandem sententiam quo ad relationem attribuunt recentiores Och. Marfilio & Gab. quam etiam sequitur Ferr. in 2. contra gent. cap. 9.

Torres dist. 3. tria dicit. Primum est, relationes ab essentia distingui ratione tantum habente fundamentum in re. Secundum est, diuinam essentiam intrinsece claudi in conceptu relationum. Tertium est, in conceptu essentiae non claudi relationes intrinsece. Hanc sententiam sequitur Zum. dist. 2. & 3. & infra q. 29. a. 1. & Suar. lib. 4. c. 5. & 7. Vasq. conuenit in 1. & 3. dicto, dissentit autem in 2. Negat enim conceptum essentiae includi quouis modo in conceptu relationis.

Pes. duplici utitur distinctione. Prior est, essentia diuina vel sumitur pro natura diuina quæ in suo totali conceptu dicit quatuor rationes scilicet entis improducti, substantiae, spiritus & vitae intellectualis; quomodo sumitur communiter à Patribus & Theologis. Vel sumitur pro gradu solo & praecise entis improducti, & à se existentis tanquam abstractum eius, ut sumit S. Th. q. 39. a. 2. ad 3. & alibi. Posterior eius distinctio est, essentia diuina ut abstractum entis improducti secundum rationem dictam, dicit quadruplicem gradum. Primus magis vniuersalis est, non esse ab alio tanquam à causa. Secundus, non esse ab alio, nec tanquam à causa, nec tanquam à principio productiuo. Tertius est esse ad se. Quartus omnibus dictis addit esse à se per modum fundamenti & quasi radicis omnium proprietatum & modorum. Hæc ille. His praemissis dicit quatuor. Primum. Relatio non includit rationem essentiae, prout essentia sumitur pro natura diuina quatuor illis conceptibus constituta. Probatur quia de ratione essentiae ut sic sumpta est conceptus intellectus, quem saltem relatio spirationis passiuæ non includit; alias Spiritus S. generaretur. Secundum. Ratio

A essentiae prout dicit esse à se, & non ab alio tanquam à causa, includitur in conceptu relationum tanquam quid transcendens, & commune naturæ diuinæ, cum omnibus modis & proprietatibus in illa conceptis. Tertium. Essentia diuina, prout dicit rationem non essendi ab alio tanquam à causa, nec tanquam à principio, non includitur in ratione relationis diuinæ prout talis est, sed solum in ratione alicuius relationis considerata ut talis diuina relatio est. Quartum. Essentia diuina, quatenus concipitur ut radix & fundamentum attributorum ac personalitatum, non includitur in relationibus: immò nec in attributis, quæ concipiuntur tanquam perfectiones secundæ naturæ diuinæ, & consequenter ipsam non includunt, & eodem modo se habent relationes ad diuinam essentiam.

Francis. Albertinus, cuius opus nuper ad manus meas peruenit, corollario 1. & 7. principio philosophico puncto 3. & seq. quatuor assertionibus suam sententiam explicat. Prima est. Inter relationes diuinas & essentiam non est actualis distinctio ex natura rei. Secunda: Relationes & essentia distinguuntur ratione ratiocinata. Tertia: Relationes siue collectiue siue diuise sumptæ, non sunt de essentia Dei, id est neque omnes simul neque scorsum singulae: Exempli gratia ut paternitas sit de essentia Dei, & similiter filio, & denique etiam spiratio. Quarta: Relationes distinctim sunt de essentia Dei: ita ut essentia sit vel Pater vel Filius vel Spiritus S. quatenus (inquit) de essentia diuinitatis est, ut modificata ad vnā personam, verbi gratia, ad paternitatem, excludat à se ipsa sic modificata filiationem personaliter: ut autem modificata ad Filium, excludat paternitatem.

Calet. infra q. 39. a. 1. duo dicit. Primum est, relatio seu persona non differt re, sed ratione tantum ab essentia diuina. Secundum est, in Deo est vnica ratio formalis, non purè absoluta nec purè respectiua, sed eminentissimè ac formaliter continens quicquid absolute perfectionis est, & quicquid Trinitas respectiua exigit; Et in præced. q. a. 2. ait, quod perfectio diuini esse, si secundum se diffiniretur, in se concluderet essentiam diuinam, proprietates personales, attributa & reliqua quæ sunt in Deo formaliter. Quibus addi potest tertium ex eodem expositore in articulo præcedente, ubi docet relationes diuinas complete sumptas, & relationes omnes reales ut reales sunt, ponere aliquid in re quæ refertur; quæ etiam videtur esse doctrina Capr. in 1. dist. 33. q. vnica: cuius rationem exponit & à recentiorum calumnia defendit Mol. dist. 5. quam sententiam sequitur Ban. hic quo ad duo priora dicta, & infra q. 40. a. 4. dub. 1. quo ad 3. dictum: Eandem amplectitur Mol. dist. 6. ubi tamen duo dicit, quæ nec prædictæ sententiae, nec sibi, nec eiusdem auctoris doctrinæ videntur consonantia. Primum est: Relatio praecise considerata qua relatio, ut paternitas praecise qua respectus est Patris ad Filium, proprietatesque personalis Patris, idem est re & ratione formali cum essentia diuina: & ob id non solum in sensu idètico, sed etiam in sensu formali hæc sunt veræ, relatio diuina est essentia diuina, & essentia diuina est relatio diuina. Secundum est. Sumptus essentia & relatione eodem modo, essentia non est de intrinseca ratione relationis. Quæ duo dicta examinantur inferius.

Omittimus Aureoli sententiam statuentis solū distinctione rationis ratiocinantis inter essentia & relationes, quam late confutat Capr. in alleg.

leg. q. & post eum recentiores *super hoc a. cuius etiam falsitas ex dicendis patebit.*

Resolutio. *Distinguitur ea, quae de Deo dicuntur q. 3. a. 3. §. 2.*
Secundo sciendum est, ea quae in Deo sunt & de Deo dicuntur, esse in triplici differentia. Nam quaedam sunt perfectiones simpliciter, ut bonitas & sapientia; quaedam sunt perfectiones in tali genere siue secundum quid, ut natura hominis & leonis; quaedam abstrahunt à perfectione & imperfectione, ut relationes formaliter sumptae. Prima & ultima sunt in Deo & dicuntur de Deo formaliter & proprie: Media verò in Deo virtualiter tantum sunt, & de Deo non nisi metaphoricè prædicantur; quid autem sit perfectio simpliciter & perfectio secundum quid, & quid sit esse in aliquo formaliter & virtualiter explicauimus *supra q. 4. a. 2. cum D. Thoma q. 13. a. 3. & Caietano de ente & essentia c. 6. q. 12.* Quæstio nobis hic est cum aduersarij de prædicatis omnibus formaliter & proprie de Deo dictis, siue sint perfectiones simpliciter, ut attributa, siue abstrahant à perfectione & imperfectione, ut relationes, quae sub attributi vocabulo minimè comprehenduntur. Nā cum ex creaturis Deū non alia ratione cognoscamus, quā perfectiones illas, quae sunt in rebus ab ipso Deo creatis, seclusis imperfectionibus Deo tribuendo; sit ut ea tantum in Deo proprie dicantur attributa, quae formaliter sumpta perfectionem significant absque vlla imperfectione; relationes autem, ut diximus, formaliter sumptae à perfectione præcindunt & imperfectione; Quamobrem diffinire possumus attributum esse diuinam perfectionem simpliciter Deo naturalem illimitatè sumptam; Dico perfectionem, ut excludantur relationes; dico naturalem, ut excludantur creatio, conseruatio, gubernatio, prædestinatio, vocatio, reprobatio & alia similia, quae non necessariò, sed liberè Deo conueniunt: denique dixi illimitatè sumptam, ut excludam peculiare modos vnius attributi, quales sunt distinctae rationes ideales, quae plura attributa nequaquam dicenda sunt, ut diximus *supra q. 12. a. 7. in 1. Contr.* Vbi aduerte ideam dupliciter sumi. Vno modo, ut ratio est & sic pertinet etiam ad speculatiuam cognitionem, quae Deo est naturalis; alio modo, ut exemplar: & sic pertinet ad practicum cognitionem eorum, quae fiunt in tempore, ut ait S. Thom. *supra q. 15. a. 3.* & primo modo tantum est attributum, non autem secundo, ut significat S. Thom. *de veritate q. 3. a. 2. ad 2.* Et ex his apparet defectus Turr. *super hoc a. disp. 1. p. 2.* in attributi definitione, quem sequitur Zum. *disp. 7.*

Attributi diffinitio.
Turr. & Zum. defectus.
Duplex modus essendi rationis formalis.
Tertio considerandum est rationes rerum formales duplicem habere modum essendi. Vnum in proprijs naturis, ut ratio virtutis calefactiuae, & ratio virtutis dissecatiuae in sublaribus, & ratio intellectus ac ratio voluntatis in nobis. Aliū aut in re superioris ordinis cui formaliter insunt, ut prædictae duarum virtutum rationes in Sole, & rationes intellectus & voluntatis in Deo; Differunt autem maximè rationes formales sub vno, aut sub altero essendi modo consideratae; Nam prout existunt in proprijs rerum naturis, sunt à parte rei, siue secundum se formaliter distinctae seclusa quavis intellectus operatione: ob eam causam, quia qualibet earum ita se ipsa formaliter est circumscripta, ac proprii ordinis limitatione definita, ut eadem cum altera mi-

nimè sit aut esse possit, nec vnā alteram intrinsecè claudat: Virtus enim elementaris calefactiua est calefaciendi principium, sed non deficcandi, & è contra; & vis in nobis intellectiua est intelligendi principium, sed non volendi, & è contrario: At secundum illum essendi modum, quem habent rationes rerum formales in re altioris ordinis, proprijs omninò carent limitationis ac distinctiuis; ac proinde vnā eadem est realiter & formaliter cum alia. Nam quemadmodum res quae in inferiori ordine sunt distinctae, in vnā rem superioris ordinis translatae ex illius simplicitate & eminentia realem acquirunt vnitatem: ita rationes earum formales vnā vnā superioris ordinis formalem rationem induunt, abiecta quam in proprijs naturis habebant limitatione, adeò ut vnā sit non solum ipsa, sed altera formaliter: sicut calefactiua & dissecatiua vis in sole, hoc ipso quòd vnā simplicem lucis naturam eleuatur, realem habent vnitatem; Et quoniam lucis solaris ratio vnā est, necesse est etiam vtriusque virtutis rationem formalem vnā esse; siquidem vnius rei vnā est tantum ratio formalis, quam explicat vnica diffinitio: Quo fit ut assignata lucis solaris diffinitione non esset opus peculiare dictarum virtutum diffinitiones inuestigare, ut scitè notat Caietanus in *alleg. 6. c.* Constat autem ex supradictis *q. 4. a. 2.* Deum ex hoc, quod est ipsum esse subsistens, totam in se continere perfectionem essendi, & consequenter rerum omnium perfectiones; nam omnes ad perfectionem essendi pertinent; & eadem ratione quidquid necessariò inest ijs, quae dicunt perfectionem, qualis est incommunicabilitas, & relatio formaliter sumpta, quae ad perfectionem pertinent diuinæ personae, & ipsius esse per essentiam, qui Deus est, ut notat Caietanus *infra q. 29. a. 3.* Et quoniam ipsum esse subsistens quod Deus est maximè vnū est, non rei tantum, sed etiam rationis formalis vnitatem (siquidem vnius rei simplicissimae non nisi vnā potest esse ratio formalis) consequens est, ut rerum omnium perfectiones simpliciter, & alia formaliter de Deo dicta, ita in vnā rem simplicissimam, quae Dei natura est eleuentur, ut illius non realem solum, verum etiam formalem induant vnitatem: adeò ut non tantum sint vnā res in Deo bonitas, veritas, sapientia, relatio & esse: sed sit etiam horum omnium vnā simplicissima ratio formalis: Nec sit alia ratio formalis Deitatis à ratione formali bonitatis, veritatis &c. sed vnā prorsus & eadem; quae vnā diffinitione deitatis explicaretur, si posset afferri; Sicut etiam Deus seipsum, prout in se est cognoscens, vnicum format verbum totius Deitatis adaequatè representatiuum; & hoc est, quod ait Caietanus *infra q. 39. a. 1.* mirum in Deo vnā esse rem, siue potius Deum vnā esse rem, non purè absolutam, nec purè respectiuam, neque mixtam aut compositam, aut resultantem ex re absoluta & respectiua: sed eminentissimè ac formaliter præhabentem realitatem omnem absolutam & respectiuam, possibilem Deo formaliter conuenire; & consequenter etiam vnā Dei rationem formalem, nempe Deitatem, non esse purè absolutam nec purè respectiuam &c. sed eminentissimè ac formaliter continentem rationem omnem formalem omnis absolutae perfectionis, ac rei relatiuae, quae de Deo formaliter dici possit, ob supradictam causam; quia scilicet oportet cuilibet rei simplicissimae ac maximè vni correspondere vnā ad-

Perfectionis vnitatis formalis in Deo

adequatam rationem formalem; alioquin res illa A non esset per se primò vnum intelligibile à quo-uis intellectu. Non enim existimandum est rem illam infinitam, quæ Deus est, partem esse sub-iectuam entis, prout diuiditur in absolutum & respectuum, & sub horum altero collocari; ita vt Deus ad solum entis respectui modum, aut absoluti tantum pertineat, sitque Deus nostro modo intelligendi posterior diuisione entis in absolutum & respectuum; Nam vt ibidem subti-liter aduertit Caiet. res illa diuina quæ Deus est, prior est ente & omnibus modis ac differentiis eius, ipsumque cum omnibus modis, ac differentiis continet supereminenter; ac propterea dicitur su-per ens, super bonum, & super vnum &c. vt sæpè reperit D. Dionys. *de diuinis nominibus*. Ita verò con-tinet hæc vna simplicissima, & infinita res, quæ Deus est, quidquid est absoluti & quidquid est respectui, vt omni intellectus operatione præci-fa exerceat, quidquid ratio postulat relatiui, ac si relatiua res tantum esset; & exequatur id omne quod rationi congruit absoluti, ac si res abso-luta tantum esset. Quemadmodum vnica & sim-plex anima rationalis, in qua multarum forma-rum perfectiones continentur, sicut inferiores numeri continentur in maiori, ea omnia excel-lentius composito scilicet homini confert, quæ singula inferioris ordinis composita à singulis il-lis formis accipiunt; dat enim homini esse corpo-reum, quod etiam lapidi confert eius forma; dat esse viuens, quod etiam tribuit forma plantæ; de-nique; constituit hominem in esse sensitui, quod etiam confert anima boui: super hæc tandem constituit hominem rationalem, quo gradu su-pra ceteras rerum corporearum formas eleua-tur; Quamuis exemplum hoc, sicut & quoduis aliud ex rebus creatis assumptum ad tantæ rei cellitudinem, cuiuslibet creatæ aut creabili menti incomprehensibilem explicandam sit ineptum, longèque dissimile. Vnde etiam S. Th. *in præc. q. a. 2. ad 3.* dixit in ipsa perfectione diuini esse cōtine-ri, & verbum intelligibiliter procedēs, & princi-pium verbi, sicut & quæcūque ad eius perfectio-nē pertinent; Ex quibus verbis *ibid.* Cai. deduce-bat nullam esse distinctionem formalem actu in-ter essentiam diuinam, & proprietates persona-les, & reliqua quæ Deo formaliter insunt, i-plamque diuini esse perfectionem in sui diffi-nitione (si diffiniri posset) hæc omnia claudere; atque ideo distinctionem omnem absoluti à relatiuo in Deo non nisi virtualiter, in intel-lectu verò secundum rationem esse ponend-am.

Distin-gui- tur & expli- catur multi-plex acce- ptio diuina- essentia & relationis, & probatur tam vtrin- que vnica formalis in- elusio, quam rationis di- stinctio.

Quarò aduertendum est dupliciter nos loqui posse de diuina essentia & eius perfectionibus & relationibus, siue de ente increato & de ipso esse per essentiam quod Deus est. Vno modo secun- dum se prout est à parte rei, quomodo videtur E à seipso & à beatis. Alio modo prout à nobis diuer- sis conceptionibus apprehenditur & distinctis nostris conceptibus correspondet, & varias quas de eo formamus propositiones verificat. Cum ita- que dicimus diuinam essentiam, perfectiones & relationes essentia comparatas vnum esse reali- ter ac formaliter, de prædictis loquimur secun- dum se consideratis; sic enim sunt vna res simpli- cissima, cuius est vna ratio formalis & vna quid- ditas; ex quo fit vt vnū sit de intrinseca ratione al- terius: nihil enim est magis intrinsecū rei, quam ratio illius formalis; per eam enim quælibet res in esse proprio constituitur, & vnitatem habet, & à ceteris differt. Si itaque prædictorum om- nium in Deo vna est ratio formalis, consequens

est, vt quæ vnus est ratio, sit etiam alterius, & consequenter vnum intrinsecè & formaliter claudatur in alio. Sed quòd multos fallit est, quòd existimantes se loqui de diuina essentia prout in se est, de ea disserunt, vt cadit sub di- uersis conceptionibus nostris: nam contemplan- tur illam, vt præintelligitur relationibus, & com- parant eam relationibus tanquam modis qui- busdam intrinsecis, & in ea considerant seorsum esse comunicabile, & esse incommunicabile, & esse tali, vel tali persona incommunicabili; quæ om- nia & alia similia pertinent ad considerationem diuinæ essentia, prout à nobis cognoscitur, & di- uersis nostris conceptionibus correspondet; B quòd Mol. præsertim accidit, vt ostendimus in-ferius; & ideo vana est responsio, quam huic ad-hibet probationi *disps. 6. ad primum suum argumen- tum.*

Mol. res.

Quintò notandum est diuinam essentiam dupli- citer sumi posse. Vno modo prout idem est quòd substantia latè sumpta, quæ est ens per se, siue om- ne id quod non existit in alio tanquam in sub- iecto sed habet esse per se; & sic accepta substan- tia ac proinde etiam essentia distinguitur con- tra accidens; Et quoniam inter substantiam si- ue essentiam hoc modo sumptam & accidens nullum est medium, & diuinæ relationes acci- dentia non sunt sed per se subsistunt: idcirco di- uina substantia & essentia prædicto modo sum- pta relationes etiam comprehendit, vt ante dixi- mus de diuina re, quæ Deus est cum D. Thom. & Cai. Alio modo potest sumi essentia diuina pro re tantum absoluta, quo modo etiam nomen diuinæ substantia sæpè sumitur; & hoc modo distingui- tur non tantum contra accidentia, sed etiam con- tra relationes ipsas subsistentes siue subsistentias relatiuas, à quibus ratione distinguitur habente fundamentum in re: cum sit vna tantum in di- uina essentia vniuersa continens attributa; qua- tuor autem sint relationes & tres subsistentia- es personales.

Essentia pro substantia latè sumpta.

Essentia pro re tantum absoluta.

Similiter etiam diuina relatio puta paternitas D potest dupliciter considerari. Vno modo præci- sè quatenus scilicet paternitas est, & vt præcisè dicit respectum Patris ad Filium: & hoc modo solum exprimit relationem non autem essen- tiam. Alio modo sumi potest relatio non præcisè, sed secundum totam suam integram rationem formalem, quæ conuenit illi non tantum à parte rei, sed etiam prout à nobis concipitur; & hoc modo claudit in se rationem formalem essentia diuinæ. Nam etiam hoc nomen Pater dupliciter sumi potest in diuinis. Vno modo prout signi- ficat personam patris constitutam modo no- stro intelligendi ex essentia & relatione, in quo sensu communiter solet à Theologis vsurpari; & hoc modo claudit intrinsecè relationem & es- sentiam. Si itaque paternitas sumatur vt abstra- ctum huius cōcreti quod est Pater, secundum iam dictam significationē accepti, totum illud signi- ficat licet abstractè, quod nomine Patris signifi- catur concretè, nimirum essentiam & relationem; sicut hoc nomen humanitas illud totum signifi- cat, quod formaliter importat hoc nomē homo. Alio modo sumi potest hoc nomen Pater, prout cōcretum est à sola relatione paternitatis præci- sè sumpta, vt ab essentia distinguitur; & hoc mo- do sumitur pater formaliter vt pater est, videli- cet secundum eam tantum rationem qua relatiuè opponitur filio, secundum quam oppositionem ab essentia ratione distinguitur; & sic solam signi- ficat relationem, nec essentiam includit in suo cōceptu, vt aperte docet D. Th. *in 1. q. 40. a. 4. ad 1.*

Relatio diuina dupliciter.

Patris nomē dupliciter.

vbi

Zum. impo-
sibile est
vbi res est
vbi.

vbi vtramque ponit significationem. Ex dictis ap-
paret Zum. disp. 3. male imposuisse Cai. quod fue-
rit varius affirmando esse de essentia diuinitatis, &
postea negando in qu. 39. art. 6. vbi ait propositio-
nem hanc *essentia est paternitas*, vel *Deus est Pater*
non esse prædicationem per se simpliciter loquē-
do; quia nō est formalis; quod etiam docet S. Th.
de potent. q. 8. a. 2. ad 6. Nam hic & in a. 1. q. 39. loquitur
Cai. de essentia priori modo sumpta: in 4. ve-
rō 6. q. 39. loquitur de eadem cum D. Tho. in po-
steriori sensu accepta.

Ex quo etiam patet vanum esse eiusdem ex-
positoris laborem in tota fere illa 3. disput. quia
prædictam essentia distinctionem considerare
neglexit. Posset & fortè melius dici Cai. hic, & in
d. 4. loqui de essentia diuina secundum se, in illo
verō 6. a. de diuina essentia prout præcisè concipi-
tur.

Essentia di-
uina dupli-
citer aliqui
conueniunt
quidditati-
ne.

Sexto Observandum est, quod iuxta modum no-
strum intelligendi in re fundamentum habente
de diuinis loquendo, dupliciter aliquid quiddi-
tatiue cōuenit essentia diuinæ priori modo sum-
ptæ vel etiam secundum se: Vno modo sub ea ra-
tione qua communicabilis est tribus personis: &
sic ad eius quidditatem pertinent vniuersa attri-
buta, siue sint omnino absoluta siue respectiua ad
creaturas, vt bonitas, veritas, æternitas, sapientia,
potentia, prouidentia, &c. Alio modo conuenit ali-
quid essentia diuinæ quidditatiue, sub ea ratio-
ne qua constituibilis est in esse personali incommu-
nicabili: & ita conueniunt illi relationes ad
intra, proprietates personales, actus notionales,
Trinitas personarum & alia quæcumque ad hoc
mysterium pertinentia; neutra tamen harum
considerationum est integra & totalis acceptio
essentia diuinæ prædicto modo sumptæ: Nam
vt ante diximus, res illa diuina quæ Deus & eius
essentia est, in vna simplicissima sui ratione for-
mali omnia claudit intimè, tam absoluta quam
relatiua, & vtrorumque munus exercet. Quapro-
pter falsa est illa consequentia: Paternitas inclu-
ditur in essentia secundum se quidditatiue; ergo
pater communicans filio totam essentiam, com-
municat etiam illi paternitatem; quoniam pa-
ternitas non includitur in diuina essentia secun-
dum rationem communicabilis, & consequenter
non includitur communicabiliter. Fundamen-
tum habet hæc doctrina in infinitate ac simplici-
tate diuinæ rei, cui naturaliter & necessariò con-
uenit vtraque ratio, scilicet communicabilis &
incommunicabilis, absoluti & relatiui, adeò vt
absolutum exequatur ea, quæ sunt absoluti, ac si
res absoluta tantum esset; & relatiuum ea quæ
sunt relatiui ac si relatiuum tantum esset; sufficit
enim distinctio inter vtrumque virtualis, in
summa rei infinitate fundata; ex qua provenit, vt
paternitas, ex oppositione relatiua, quam exer-
cet in ordine ad filiationem, realiter ab ea distin-
guatur, non autem ab essentia cui non opponi-
tur, sicut etiam vt dicatur Deus intellectu cog-
noscere aut generare & non voluntate, satis est
eadem distinctione intellectum à voluntate dis-
tingui.

Radix di-
stinctionis
virtualis
& formalis
in Deo.

Postremò sciendum ex vna & eadem radice, ni-
mirum ex summa simplicitate & infinitate diui-
næ rei provenire distinctionem omnem rationis
virtualem & actualem, tam inter absoluta & re-
latiua, quam inter absoluta ad inuicem compara-
ta. Nam ex hoc quod Deus vna res est simplicis-
sima & infinita præhabens in se rerum omnium
perfectiones & entitates, habet vt ei assimilen-
tur non tantum perfectiones simpliciter in pro-

prijs naturis existentes, & quædam entitates re-
latiue, quales sunt paternitas & filiatio creata, sed
etiam vt eidem assimilentur conceptus omnes
formales, quibus prædicta repræsentantur; At ex
hoc quod Deus actu terminat vt obiectum di-
uersas conceptiones, plures etiam in Deo rela-
tiones rationis intelligimus, quibus Deus corre-
latiue respicit singulas illas conceptiones vt ob-
iectum; quod est, habere in se distinctionem ra-
tionis formalem actualiter. Et quoniam Deus
secluso omni opere intellectus habet ex eadem
simplicitate & infinitate, vt plures de eo forma-
tos conceptus valeat terminare; idcirco distin-
ctionem rationis dicitur habere virtuale seu
fundamentale, ita vt sit actu Deus ab æterno di-
stinctus virtualiter. Videndus est Cap. in 1. dist. 8.
q. 4. Cai. in d. q. 12. Torres disp. 1. Zum. disp. 7. & 8. &
alij recentiores.

QVAERUNT hic expostores, an distinctio ra-
tionis fiat per solum intellectum humanum, an etiam
per intellectum diuinum? sed hanc difficultatem ali-
bi definiuimus. Videndus est Zum. disp. 2. §. solent
dubitari &c.

PRIMA CONCL. Essentia diuina & attributa, nullam habent inter se distinctionem actualem ex natura rei. Probatur ex Cai. in d. c. 6. Quia diuina essentia & attributa abstracta abstractione præcisi-
sima, sunt formaliter & simpliciter infinita. Ergo sunt idem formaliter ex natura rei. Antecedens patet ex dictis, & est Scoti in 1. dist. 8. q. 3. in resp. ad argumentum principale. Conseq. probatur ex duplici differentia inter infinitum secundum propriam rationem; & infinitum secundum quod ens simpliciter. Prima est, quod infinitum secundum propriam rationem nullis clauditur terminis suæ propriæ latitudinis, quamuis ita sit ad talem entis gradum definitum, vt nō omnem habeat perfectionem essendi; infinitum autem secundum quod ens seu simpliciter, nullos infra totius entis latitudinem patitur limites, sed perfectionem omnem includit essendi. Ex hac differentia sequitur alia, nimirum, vt prior infinitas addita ratione formali limitationem eius non tollat, vt patet in quantitate infinita quæ semper est ad genus quantitatis determinata: & similiter albedo intrinsecè infinita esset ad speciem albedinis limitata. Posterior autem infinitas rei cuiuspiam addita omnes abigit limites, quibus potest aliqua res, siue perfectio cum sua ratione formali determinari, & à qualibet alia perfectione distinguui, & consequenter nullam distinctionem formalem admittit ex natura rei: cuius ratio est: quoniam hæc posterior infinitas attenditur penes ea, ad quæ totius entis latitudo se extendit: prior autem penes ea, quæ infra rei illius, cuius est infinitas, latitudinem sunt considerantur.

Huic argumento respondet Rada & negat consequentiam; quoniam (inquit) de ratione infiniti formaliter extra genus non est, quod includat in sui ratione formali omnem perfectionem simpliciter, sed quod illam includat per identitatem realem perfectissimam. Sed huius responsionis confutatio patet ex supra dictis. Nam vnus rei infinite simplicissimæ vna debet esse ratio formalis simplicissima; alioquin res illa non esset per se primo vnum intelligibile &c.

Qui plures huius conclusionis probationes videre desiderat, legat Turrian. disp. 1. Bann. dub. 3. Zum. disp. 7. Molin. disp. 2. Suar. libr. 1. de essentia Dei cap. 10. & 11. & disp. 30. Meth. sect. 5. & 6.

SECVN-

SECUNDA CONCL. *Essentia & diuina attributa, praecisa omni operatione intellectus distinctionem habet inter se rationis virtualem, per actionem autem intellectus formalem.* Hæc conclusio patet ex dictis: cuius ampliores probationes lege apud Cap. in dicta dist. & Caiet. in allegato cap. 6. Turrianum disp. 2. Molin. disp. 3. & alios locis paulò ante notatis.

TERTIA CONCL. *Inter essentiam diuinam & relationes nulla est actualis distinctio ex natura rei.* Hanc conclusionem probant ea omnia argumenta, quibus probari solet prima conclusio. Eandem late probant recentiores super hoc a. Torres disp. 3. p. 2. Zum. disp. 2. & 3. Val. inf. q. 39. a. 1. probat eam optimis argumentis, & post eum Valq. disp. 120. c. 4. & Suar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. & 5. Denique sequitur euidenter hæc conclusio ex antedictis.

QUARTA CONCL. *Inter essentiam & relationes diuinas secundum se est distinctio rationis virtualiter seu fundamentaliter.* Hæc conclusio probari potest eisdem argumentis, quibus probatur secunda. Optima tamen probatio sic potest ex dictis formari. Vbi est vna res simplicissima quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, ibi est virtualis seu fundamentalis distinctio essentia & relationis: At in Deo est vna res simplicissima quæ est formaliter absoluta, & formaliter relatiua, ergo. Minor patet ex dictis. Maior probatur. In omni habente in se vnde causare, terminare & verificare possit tanquam obiectum distinctas rationes seu conceptiones formales essentia & relationis, est distinctio rationis virtualis, seu fundamentalis: sed res vna simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, est habens in se vnde causare, terminare, & verificare possit &c. Ergo. Alias probationes lege si placet apud Cai. infra q. 39. a. 1. Ban. hic dub. 3. Zum. disp. 10. Mol. disp. 5. & Suar. de Trinit. lib. 4. c. 4.

QUINTA CONCL. *Essentia & relatio vt terminant actus nostri intellectus distinguuntur actualiter ratione rationata.* Probatur hæc conclusio eodem medio quo præcedens, addendo tantum hoc quod est actu terminare diuersas conceptiones, sic. Vbi est vna res simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, terminans actu distinctas conceptiones relatiui & absoluti, ibi est distinctio rationis actualis, &c.

SEXTA CONCL. *Inter essentiam & relationes maior est distinctio virtualis, quam inter essentiam & attributa.* Probatur. Vbi est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, ibi est maior distinctio virtualis; at inter essentiam & relationes est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, quam inter essentiam & attributa; ergo. Maior patet. Minor probatur primo; quia fundamentum distinctionis relationum ab essentia est realis oppositio & distinctio relationum inter se, quæ non conuenit essentia; quæ relationum distinctio & oppositio est in ipso Deo, sicut & ipsæ relationes in Deo sunt: At distinctio attributorum inter se & ab essentia, vel non habet fundamentum alicuius distinctionis realis in ipso Deo, vt bonitas, potestas, actio, immutabilitas, eternitas & immensitas, sed in creatura tantum, cuius omnes perfectiones in Deo continentur eminenter: vel si habent fundamentum alicuius realis distinctionis in Deo, non habent illud in seipsis, sicut habent relationes quæ realiter inter se distinguuntur, sed in terminis, vt intellectus & voluntas, quæ ratione inter se distinguuntur: quæ rationis distinctio, fundamentum ali-

A quod habet in terminis vtriusque potentia, qui sunt verbum & Spiritus S. inter quos est realis relatiua distinctio. Secundò quia essentia secundum rem est communicabilis; relatio verò personalis est incommunicabilis; relatio concretè sumpta, puta filius producit, non autem essentia. Nihil autem est quod vni attributo conueniat secundum rem, quod alteri etiam & essentia realiter non conueniat, etsi de ea formaliter non dicatur; & in hoc sensu videtur loquutus fuisse Ferr. nec approbasse Scoticam illam distinctionem actualem ex natura rei, contra communem omnium Thomistarum sententiam: Et quamuis maior sit distinctio virtualis relationum ab essentia, quam attributorum inter se, & ab essentia: in nullo tamen minuitur perfecta & vt a-
B iunt omnimoda identitas relationum cum essentia; consistit enim identitatis perfectio in negatione omnis actualis distinctionis à parte rei, nec postulat negationem omnis distinctionis rationis actualis, aut virtualis, simpliciter aut secundum aliquem gradum; nulla siquidem virtualis distinctio repugnat summæ simplicitati & vnitati reali & formali secundum se relationum diuinarum cum essentia.

SEPTIMA CONCL. *Si loquamur de essentia diuina, & relationibus secundum se, essentia est de intrinseca ratione relationum, & e contra.* Probatur ex dictis. Vna est ratio formalis essentia & relationis; Ergo vna est de ratione alterius intrinseca. Probatur sequela; quia non est intelligibile, duo aliqua vnus esse rationis formalis simplicissima, & vnum non claudi intrinsecè in ratione alterius; nam vnum in ratione alterius clauditur intrinsecè per propriam rationem formalem; sicut animal in ratione hominis; igitur vbi est summa rationis formalis aliquorum vnitatis ibi est inclusio summa & maximè intrinseca vnus in altero.

Resp. Mol. nullam esse consequ. quoniam essentia & relatio, virtute continet distinctionem formalem. Vnde ad probationem negat antecedens, quando illa duo virtute continent distinctionem formalem. Sed hæc responsio diuertit à ratione formali secundum se, ad eandem vt à nobis concipitur duplici conceptu habente fundamentum in re: conclusio verò & eius probatio loquitur de ratione formali & intrinseca ratione relationis & essentia secundum se; & eodem defectu laborant reliquæ responsiones, & totus discursus eiusdem expositoris in supradicta disput. 6. Eandem probat Bannes dubio 3. in resp. ad 6. argum.

OCTAVA CONCLVS. *Relationes, tam diuinae quam collectivæ sumptæ, includuntur intrinsecè in ratione formali Dei & diuinae essentia secundum se.* Probatur primo; quia vna est ratio formalis Deitatis simplicissima, continens rationem omnem formalem absoluti & relatiui Deo conuenientis, ergo. Secundò: Deitati secundum se naturaliter & necessariò, ac per se in primo modo conuenit subsistere in singulis, & omnibus tribus suppositis relatiuis relatiuè distinctis; ergo de ratione formali & quidditate Deitatis est subsistere in omnibus, & singulis tribus illis suppositis; ergo relationes tam collectivæ quàm diuinae clauduntur intrinsecè in ratione formali deitatis siue diuinæ essentia secundum se. Antecedens quoad priores duas particulas ab omnibus est confessum; nec potest salua fide negari; Quo ad vltimam verò, nimirum per se in primo modo probatur; Quia personæ diuinæ omnes & singulæ, quæ sunt relationes subsistentes, sunt id quod

Mol. resp.

Confutatio.

E

quod est perfectissimum in natura diuina, ut ait S. Thomas q. seq. ar. 3. quod verò perfectissimum est, ad rationem formalem Deitatis & eius quidditatem secundum se maximè pertinet, & consequenter in primo modo; alioquin Deitas non esset intrinsicè & essentialiter ac formaliter seipsa perfectissima, sed indigeret aliquo extra eius quidditatem existente ad supremum sui complementum & ultimam sui perfectionem: sicut natura creata puta humanitas, eget personalitate realiter ab ea distincta, ut sit actu subsistens, & absolute perfecta. Et ex his patet etiam tam prima, quam secunda consequentia.

» **NONA CONCLVS.** *Relationes disjunctim sumptæ ut sic, non sunt de essentia Deitatis.* Hæc conclusio necessario sequitur ex præcedente & eius probationibus; Nam si omnes collectivè sunt de essentia Deitatis; ergo non disjunctim; quia scilicet una excludat aliam, vel essentia modificata per unam excludat aliam: nam essentia non potest esse perfecta, nisi sit tribus relationibus modificata. Secundo probatur; quia æquè necessario per se & formaliter Deitas secundum se est paternitas, sicut filiatio & spiratio, & contra; quamvis ex his relationibus remota destruitur integra ratio formalis Deitatis, de cuius ratione est Trinitas personarum. Denique magis patebit veritas tam huius, quam præcedentis conclusionis ex solutione argumentorum, quibus prædictus auctor tamquam demonstrationibus innititur in statuendis prædictis duabus assertionibus.

» **DECIMA CONCL.** *Sumendo essentiam iuxta priorem sensum superius explicatum in quinto notabili, & relationem secundum suam integram & completam rationem, mutuo sese formaliter includunt.* Hæc patet ex dictis; sicut enim relatio creata in integra sui ratione includit ad & in, ut suo loco probabitur; ita relatio diuina in sui completa ratione claudit ad & essentiam siue substantiam diuinam, quæ ibi est loco in, ut ante diximus.

» **VNDECIMA CONCLVS.** *Sumendo essentiam præcisè, & relationem præcisè prout dicit ad, etiam reale, essentia non est de intrinseca ratione relationis, puta paternitatis.* Hæc conclusio est secundum mentem Cai. in hoc a. ad 3. ubi ait relationem formaliter consideratam, secundum propriam rationem nõ dicere perfectionem nec imperfectionem: Constat autem essentiam secundum propriam rationem formalem dicere perfectionem. Et infra q. 40. a. 4. docet relationem habere ab essentia radicaliter ut sit res realis, sed tamen per seipsam formaliter esse rem realem: quod non esset verum, si relatio formaliter & præcisè sumpta includeret intrinsicè rationem formalem essentiae; nam per eam realis esset formaliter. Et ibidem addit convenire relationi esse constitutum hypostasis, non ratione alicuius absoluti formaliter, sed ratione sui, quatenus scilicet ab absoluto distinguitur; igitur ut sic non includit absolutum intrinsicè. Hanc conclusionem probat Molina pluribus argumentis disput. 6. conclus. 4. contra Turrianum.

» **ULTIMA CONCLVS.** *Relationes diuinae præcisè sumptæ non sunt de intrinseca ratione essentiae præcisè sumptæ.* Probatur ex D. Thom. de potentia Dei, q. 8. a. 2. ad 6. dicente non esse prædicationem per se cum relatio prædicatur de essentia: quod dictum explicans Caietanus infra quest. 39. art. 6. ait intelligendum esse de prædicatione formali, non de identica. Ergo essentia ut sic, non includit relationem ut sic. Idem

affirmat S. D. infra quest. 33. a. 13. ad 1. ubi sic loquitur: *Communia absolute dicta secundum ordinem intellectus nostri sunt priora, quam propria; quia includuntur in intellectu propriorum, sed non e converso: in intellectu enim personæ Patris intelligitur Deus, sed non convertitur; ubi adverte ibidem sumi propria non præcisè, sed secundum suas rationes completas, ut patet in exemplo de persona Patris.* Eandem conclusionem probat Zumellus disp. 3. concl. 4. Molina disput. 6. conclus. 3. & Suarez in dicto lib. 4. c. 5.

CONTRA primam concl. sunt 16. argum. Sco-
ristarum, quæ refert & soluit Capreolus in primo
dist. 8. q. 4. quorum vim exprimit Cai. octo argu-
mentis ab eo solutis in d. 6. cap. ex quibus quatuor
refert Rada & eorum responsiones impugnati.
Primum argum. est. Sapientia & bonitas, absolute
distinguntur formaliter ex natura rei, ergo sapientia infinita, & bonitas infinita, distinguntur formaliter ex natura rei. Antecedens patet. Consequentia probatur; quia infinitas non variat rationem formalem eius, cui additur, ut patet inductivè. Respondet Cai. duplicem esse rei alicuius infinitatem: unam secundum propriam rationem, quæ est infinitas in tali genere & secundum quid: aliam secundum quod ens siue simpliciter. Prior infinitas non variat rationem formalem: posterior autem variat cum eam illimitet & eleuet, ut sit omnis perfectio: porro diuinæ perfectiones singulæ infinitæ sunt simpliciter. Itaque si antecedens loquatur de infinitate priori, verum est, sed falsa est consequentia; quia bonitas & sapientia Dei sunt infinitæ simpliciter: quod si in antecedente posterior significetur infinitas, falsum est ob iam dictam causam.

Sed responsionem hanc sic arguit Rada. Primò; quia Caiet. non probat infinitatem secundo modo dictam esse rationem identificandi rem cuius est, omni perfectioni sibi composibili, non solum realiter, sed etiam formaliter, in quo consistit tota huius questionis difficultas. Secundo: Si sapientia infinita esset formaliter bonitas infinita ex natura rei, sequeretur quod sicut Deus est formaliter sapiens ex natura rei sapientia, similiter esset formaliter sapiens bonitate & misericordia, quod rationi contrariari videtur. Et confirmatur argumentum; quia ita manent in Deo propriæ rationes formales sapientiæ & bonitatis ac si finitæ essent. Ergo ita benè distinguuntur formaliter bonitas infinita, sicut bonitas absolute, & sapientia absolute: Antecedens probatur; quia ratio formalis alicuius perfectionis manet semper in quocunque gradu perfectionis intelligatur; sapientia enim infinita ita retinet rationem sapientiæ, sicut sapientia finita. Resp Cai. Sol. optimè probasse quod negat Rada, ex hoc quod uni rei infinitæ ac simplicissimæ debetur una ratio formalis simplicissima; alioquin non esset per se primò unum intelligibile unico verbo expressū. Ad secundū dico, quod à parte rei loquendo, secluso modo nostro intelligendi, Deus una ratione formali est bonus, intelligens, sapiens, volens, iustus &c. & consequenter ratione formali bonitatis, voluntatis & iustitiæ & misericordiæ, quæ una est & infinita simpliciter, Deus est formaliter sapiens; sed deceptio contingit, quia cum dico, Deus est sapiens bonitate, communiter intelligitur nomen sapientis & bonitatis, prout à nobis concipiuntur ut rationes distinctæ ob limitationem & modum imperfectum intelligendi nostri intellectus. Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem negatur antecess-

Argum. ex
solutiones
Obi. 1. cont.
1. concl.

Sol.

Rada repli-
ca.

Confirm.

Sol.

Ad confirm.

tece-

tecedens de ratione formali vniuocè su npta; Nam perfectio, puta sapientia infinita simpliciter non est eadem vniuocè, sed analogicè tantum cum sapientia finita, & ab ea differt per dictam illimitationem & identitatem formalem, cum omni alia perfectione simpliciter eiusdem rei.

Obi. 2. Secundum in ordine apud Radam est: Bonum & verum in Deo non distinguuntur ex natura rei, ergo sunt formaliter synonyma. Consequens est contra te: Consequens autem probatur; quia bonitas & veritas non significant nisi ipsas perfectiones in re nullo modo distinctas in ea. **Respon. Cai.** nullam esse consequentiam synonymeas, cum sit passio nominum, non attenditur penes identitatem rationis formalis rei secundum se, sed penes identitatem conceptus formalis seu mentalis; nam voces sunt existentium in anima passionum notæ; sunt autem bonitatis & veritatis diuersæ conceptiones in nobis, & ideo non sunt synonyma: quamuis sit eadem res & ratio formalis à parte rei significata.

Replica Rade. Sed contra resp. hanc argumen. Rada. Primò: quia nomina principaliter significant res iuxta Aristotelem in 1. Elenchorum dicentem nos pro rebus uti nominibus; quia res ad disputandum ferre non possumus. Secundò: Ratio quam significat nomen est diffinitio, ut dicitur 4. Meth. Sed diffinitio indicat veram essentiam rei; ergo illa per nomen principaliter significatur. Ergo synonymeas principaliter attendi debet penes res, quas nomina significant. Tertiò: quia saltem veritas & bonitas apud diuinum intellectum erunt synonyma; quia in eo non est pluralitas conceptuum. **Resp.** Ad primum negatur assumptum: dictum autem Aristotelis nihil aliud significat nisi res per voces significari, quod non negamus, sed dicimus voces primò & immediate significare conceptus, mediata autem & quali secundario res ut ostendimus supra qu. 13. art. 1. Contra. unica. Ad secundum dico rei diffinitionem esse essentiam ut à nobis conceptam: nam diffinitio non inest rei secundum se, sed prout à nobis perfecte cognoscitur. Ad tertium negatur sequela; quia apud Deum, seipsum & suas perfectiones, prout in seipsis sunt cognoscentem, nulla est nomen pluralitas, sicut nec conceptuum.

Obi. 3. Tertium. Deus intelligit essentiam suam ut veram, vult autem ut bonam; Ergo veritas & bonitas distinguuntur ante omnem actum intellectus; Probatur consequentia; quia distinctio obiectorum præuenit distinctionem actuum, sicut causa effectum.

Sol. **Resp.** Cai. falsam esse consequentiam, sufficit enim (inquit) ut obiecta intellectus & voluntatis prædistinguantur fundamentaliter: nec est opus distinctione actuali pro tunc, sicut nec intellectus & voluntas Dei pro tunc distinguuntur, nisi fundamentaliter distinctione rationis.

Replica. Sed aduersus resp. hanc insurgit Rada. Primò: quia non est actualis distinctio actuum sine actuali distinctione obiectorum. Secundò: quia actus quo videt Deus suam essentiam ut veram, & actus quo vult eam ut bonam, terminatur ad rem existentem à parte rei: vel igitur terminatur ad veritatem & bonitatem sub vna ratione formalis à parte rei: vel sub diuersis. Si primum: ergo actus volendi & intelligendi in Deo non distinguuntur ex parte obiecti ex natura rei, quod est absurdum: & per consequens non est dicendum; quod tendat intellectus illa in veritatem & non in bonitatem. Si secundum: ergo meam fateris sententiam. **Resp.** Ad primum negatur assumptum; sufficit enim distinctio virtualis obiectorum.

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

A Ad secundum admitto primum: Ad argumentum in contrariū respondeo eo toto admissio nullum sequi inconueniens contra nos & veritatem; nam neque actus intelligendi & volendi in Deo, distinguuntur secundum se ex parte obiecti ex natura rei, neque intellectus secundum se tendit in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate, neque volitio in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate; sed hæc distinctio fit per actum intellectus nostri diuina suo modo cognoscētis.

Quantum: Illa quæ formaliter distincta intelliguntur intellectu intuitiuo, habent distinctionem ut existentem: sed perfectiones diuine intelliguntur formaliter distinctæ ab ipso Deo intellectu intuitiuo; Ergo habent distinctionem ut existentem in eis: talis non potest esse distinctio rationis: oporteret enim intellectum diuinum sua intuitione causare aliquam relationem rationis in sua essentia ut existentem, quod est absurdum; igitur talis distinctio est ex natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abstractiuum. Minor verò est clara de se. **Resp. Caiet.** & negat minorem; Nam licet Deus intueatur perfectiones suas ab æterno distincte, non tamen ab æterno distinctas actualiter; quamquam asserere distinctionem rationis actualiter causari per actum intellectus diuini non sit alienum à Philosophia.

Sed responsionem hanc impugnatur Rada. Primò: Nam vel Deus videt perfectiones suas distincte ex parte obiecti, sic ut obiectum ipsum distincte concipiat, & tunc vel concipit ea ut omnino vnum formaliter à parte rei: vel ut distincta obiecta formalia; Si hoc secundum; ergo distinguuntur formaliter: si primum; ergo non videt essentia pluribus perfectionibus simpliciter ornatam. Et præterea non videt intellectum & voluntatem ut principia diuersarum emanationum; quia videt ea ut omnino indistincta. Et præterea absurdum est intellectum intuitiuum causare entia in rebus quas intuetur; nam tunc essentia rationis esset in rebus. **Resp.** Deum intueri has perfectiones distincte. i. non confuse ex parte obiecti, & eas concipere ut vnum actu formaliter & plura virtualiter; & sic videt essentiam suam ut seipsa ornatissimam formaliter, pluribus autem perfectionibus virtualiter: & videt intellectum & voluntatem ut vnum formaliter, sed ut plura virtualiter; & consequenter etiam, ut principia duarum emanationum actualiter distinctarum. Diximus enim in precedente q. distinctionem emanationum non esse ex distinctione principiorum actuali, sed ex rationibus principiorum virtualiter inter se distinctis. Ad impugnationem entis rationis ab intellectu diuino causati, nego sequelam; Nam cum intelligit Deus intellectum suum & voluntatem per comparisonem ad nostrum intellectum & voluntatem, causat distinctionem rationis inter suum intellectum & voluntatem, quæ non est in obiectis siue obiecto, sed in solo intellectu obiectiuo.

Præterea argumentatur idem auctor aduersus eandem conclusionem. Distinctio quæ est inter intellectum & voluntatem, præcedit omnem actum collatiuum intellectus. Ergo illa non est distinctio rationis. Ergo ex natura rei est formalis. Probatur antecedens; quia ante omnem actum collatiuum intellectus est principium intellectus, & non voluntas, & voluntas est principium volitionis, & non intellectus. **Resp.** falsum esse antecedens. Ad probationem nego consequentiam; sufficit enim distinctio virtualis: sicut etiam intellectus & volitio absolute sumpta, virtualiter.

G

tua-

ualiter tantum distinguuntur: De emanationibus autem iam diximus ad eas etiam sufficere virtutem principiorum distinctionem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex dictis facile diluuntur, nec probant nisi virtutem distinctionem attributorum & rationis actualis, prout cadunt in conceptionem nostram: & iam antea fuerant à Capr. Cai. & alijs multipliciter confutata.

Contra eandem concl. sunt argum. quæ proferunt & soluunt recentiores ferè omnes sancti Doctoris interpretes, ad quos lectorem remittimus.

CONTRA secundam concl. sunt multa argum. Aur. & Arim. relata & soluta à Capr. in dicta diff. 8. q. 4.

Obi. cont. 3.
concl.

CONTRA tertiam concl. militat eadem argumenta, quibus impugnatur prima. Sed præterea contra eam profert Rada vetera Scoti & sequacium argumenta iam soluta à Capreolo & Caiet.

Primum est. Aug. 7. de Trinit. c. 5. ait: Non eo Pater, quo Deus, nec eo Deus, quo Pater: ex quo dicto sic arguit. Deus secluso omni actu intellectus, non est Deus paternitate, sed deitate: nec Pater deitate, sed paternitate: Ergo inter paternitatem & deitatem est non identitas ex natura rei; Pater consequentia; quia si ex natura rei essent omnino idem ante operationem intellectus, Pater esset deitate Pater, & paternitate Deus, quod est contra Aug.

Resp. Cai. infra q. 39. a. 1. ad simile argumentum nos balbutiendo ut possumus excelsa Dei resonare, atque idem Aug. & Doctores, de essentia & relatione, ut de distinctis formaliter loqui: cum tamen nulla sit earum distinctio actualis à parte rei, sed virtualis tantum, quæ medio nostri intellectus actu fit distinctio rationis actualis. Unde ad argumentum, si sermo sit de ratione formali à parte rei: eadem ratione formali indissolubili Deus secluso omni opere intellectus est Pater & est Deus; nec tamen sequitur: ergo est Deus paternitate ut sic, & Pater deitate ut hic; quia fit transitus à ratione formali secundum se, siue prout est à parte rei, ad eandem prout diuersis conceptionibus à nobis cognoscitur. Sed tamen verum est, Deum esse Deum ea ratione formali, quæ non tantum est deitas, sed etiam paternitas: & eadem ratione formali Patrem esse Patrem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex antiqua Scotistarum officina deprompta, nihil aliud probant, quam virtutem seu fundamentalem relationis distinctionem ab essentia, ut notant etiam Capr. Cai. & alij.

CONTRA quartam & quintam conclusiones militat eadem argumenta, quæ notauimus contra secundam.

Obi. Rada
cont. 7. cōc.

CONTRA septimam arg. Rada primo. Esse Patrem non est de essentia & conceptu formali Dei. Ergo nec paternitas est de conceptu formali essentia. Conseq. tenet; quia quicquid est de conceptu formali Dei, est de conceptu formali essentia: & e converso. Antecedens probatur: quia si de conceptu formali Dei esset, quod sit Pater: sequeretur quod Filius esset Pater: Consequens est plusquam falsum; ergo & illud, ex quo sequitur: Sequela probatur. Nam quicquid est de ratione intrinseca alicuius communis, est de essentia cuiuscunque suppositi & singularis sub eo contenti. Ergo si de essentia Dei formali & essentiali est esse Patrem, similiter erit de ratione essentiali Filij sub eo contenti. Antecedens & consequentia patent ex illa regula antepredicamentali;

cum quidpiam de quopiam prædicatur, ea quæ de prædicato dicuntur per se, dicuntur etiam de subiecto. Si igitur Pater prædicatur quidditati & essentialiter de Deo, similiter prædicatur de Filio, de quo Deus prædicatur. Secundo, si paternitas includitur essentialiter in diuina essentia, & diuina essentia includitur formaliter in conceptu formali filiationis. Ergo & paternitas includitur in conceptu formali filiationis; Patet consequentia; quia in eius conceptu includitur diuina essentia: Ergo includitur quicquid est formaliter diuina essentia: sed Pater est talis; ergo. His argumentis vtitur etiam Zum. diff. 3. & Suar. lib. 4. c. 5.

Ad primum responderetur falsum esse antec. Ad probationem negatur conseq. Ad eius probationem dico antecedens non esse verum in prædicatis relatiuis, sed tantum in absolutis: in quo sensu etiam intelligenda est regula Arist. Nec tamen ex hoc deficit regula Arist. ut obijcit Rada, sed legitimus eius sensus exponitur præsertim in materia diuinorum, ubi etiam communitas est singularis vnus scilicet essentia numero tribus suppositis identificata. Secundo dico regulam illam, Quicquid dicitur de prædicato, dicitur etiam de subiecto prædicati, habere hunc sensum. Quicquid dicitur de prædicato secundum eam rationem, qua vnum est cum subiecto: dicitur etiam de subiecto ipso; sic igitur esse patrem est de essentia formali Dei, & consequenter etiam est de essentia & ratione formali Filij secundum eam rationem, qua Filius & Pater vnum sunt in essentia, non autem absolute. Tertiò dico regulam illam veram esse, quando formatur propositio cum signo vniuersali omnis, vel nullus, quomodo formari non potest in presenti; falsa est enim hæc propositio: omne quod est Deus vel essentia, est Pater, nam Filius & Spiritus sanctus est secundum rem Deus & essentia: & tamen neuter eorum est Pater. Ad secundum negatur conseq. Ad probationem dico primò fieri transitum ab absoluto ad relatiuum; nam dictio quicquid significat absolutum, Pater autem significat relatiuum. Secundo respondeo veram esse consequentiam & consequens de eo quod includitur in diuina essentia secundum rationem communicabilis, non autem de eo quod in illa clauditur secundum rationem constitutibilis in esse personali incommunicabili, ut hic scitè Bannes aduertit.

Contra eandem concl. argum. Zum. Primò D. Zumeus Thom. hic ait in nomine essentia non importari respectum, sed solum in relatione; Ergo. Præterea SS. Patres Concilia communiter distinguunt essentialia à personalibus: absoluta verò dicuntur essentialia, & relatiua personalia; igitur aperte significant relationes non esse essentielles diuinitati; alias non distinguerentur à prædicatis essentialibus. Et D. Th. pluribus in locis idè significat. Eodè argumento vtitur Suar. Resp. D. Solus Th. Patres & Concilia loqui de diuina essentia, non prout in se est, sed ut præcisè concipitur à nobis secundum rationem absolutam.

Secundo: Si Paternitas & cæteræ relationes essentia in intellectu & ratione diuinæ essentia intrinsece & formaliter: diuina essentia non esset res absoluta sed relatiua; quod omnium Doctorum & Sanctorum sententia aduersatur. Conseq. fati liquet; nam id quod in intrinseca sua ratione formaliter continet relationem, relatiuum esse debet. Resp. nullam esse consequentiam loquendo de diuina essentia secundum se & prout est à parte rei; sed sequitur illam vtrumque in

vna

vna simplicissima sui ratione completi, nempe relatiuum & absolutum, vt ante diximus.

Plura alii proferunt idem expolitor argumenta, quæ ex iactis fundamentis & responsionibus facile diluuntur: probant enim tantum relationes & personas non includi in essentia præcisè sumpta: vel non includi secundum rationem communicabilis: vel denique personas ipsas & relationes communicari secundum vnitatem essentia, quam in suis conceptibus completè sumptis includunt, & eadem ratione vnâ esse in alia.

*Suarez
Obi. cont.
eandem.
Solus.*

Contra eandem conclus. argum. *Suar. Primò.* Essentia tota est communis; ergo tota est absoluta; ergo non includit essentialiter relationes. *Resp.* Essentiam præcisè sumptam aut acceptam secundum rationem communicabilis totam esse communem, non autem secundum se siue secundum integram & completam suam rationem formalem; nam in ea clauditur essentia cum proprietatibus personarum.

Obi. 2.

Secundò: Pater communicat Filio totam substantiam & essentiam suam, vt diffinitur in capitulo Damianus, & non communicat paternitatem; Ergo paternitas non intrat rationem essentia. *Resp.* Patrem communicare totam essentiam præcisè sumptam, siue totam essentiam, secundum eam rationem qua communicabilis est, non autem secundum integram eius rationem completentem omne relatiuum & absolutum.

Sol.

Obi. 3.

Tertiò: Pater prius origine quàm generet Filium est completè & essentialiter Deus; Ergo per generationem Filij non producit aliquid quòd sit essentialis Deo; producit autem persona Filij, & nostro modo concipiendi comproducit eius relatio; Ergo illa non est essentialis Deo. *Resp.* antecedens verum esse fumendo Deum essentialiter tantum siue præcisè quo ad essentiam, non autem fumendo Deum prout in se est & vt res quadam est eminentissima, continens quiddam est absoluti & quiddam est respectui &c. prout explicauimus in tertio notabili: sic enim Deus necessario est tota Trinitas; quod nec Patri in illo priori aut post, nec vlli alia personæ conuenit. Et per hoc patet exempla eiusdem authoris petita, ex cōceptu animalis ad eius differentias diuinas comparati, & de humanitate respectu propriæ personalitatis, non esse similia, nisi fumendo Deum quo ad essentialia tantum, vel essentiam diuinam præcisè; quo modo non accipitur in nostra conclusione. Ex eisdem fundamentis ac responsionibus satisfit argumentis Vasq. in 4. c.

*Cont. eandem
Obi. Vasq. 1.*

Contra eandem concl. quatenus affirmat essentiam esse de intrinseca ratione relationum, argumentatur Vasq. c. 2. *Primò:* Essentia diuina non potest comparari cum relatione, sicut ratio entis cum ratione particulari; quia ratio entis non est vna communis omnibus entibus particularibus: atqui essentia diuina verè est vna tota in multis; Ergo potest præscindi conceptus relationis ab essentia: Consequentia probatur; quia omnis conceptus includens alium conceptum communem est resolubiliter in duos, qui ad inuicem non se includant. *Respondetur* primò argumentum non procedere contra conclusionem, quæ loquitur de diuina essentia & relatione secundum se non vt à nobis concipitur. *Secundò* negatur assumptum. Ad cuius probationem dico rationem entis esse vnâ & communem proportionaliter, & necessariò inclusam in conce-

Sol.

ptibus singulorum generum & specierum, & eos claudere in suo conceptu: & eodem modo diuina essentia, licet summam habeat vnitatem, intrinsecè clauditur in rationibus relationum secundum suam rationem formalem, à parte rei loquendo, & è contra; Vnde falsa est consequentia: Ad probationem dico illam concludere de essentia diuina, vt à nobis concipitur, non autem secundum se.

Secundò: Paternitas & quæuis relatio concipitur à nobis vt aliquid adueniens Deitati. Ergo non intelligitur vt includens eam formaliter in suo conceptu.

Respondetur hoc argumento probari nostram vndecimam conclusionem: procedit enim de relatione & essentia non secundum se, sed prout à nobis concipitur præcisè: vel etià prout relatio concipitur secundum suam totalem & integram rationem sic enim non includit essentiam explicitè, sed tantum implicitè & confusè; Nam sicut paternitas creata in suo completo conceptu explicitè non includit in, sed tantum implicitè: ita paternitas diuina non includit essentiam explicitè, quæ ibi est loco in, sed tantum implicitè.

Tertiò: Si essentia includeretur formaliter in cōceptu relationis, hec esset vera propositio formaliter, paternitas est essentia seu diuinitas; ergo Deus paternitate intelligit; Ergo paternitate est sapiens. Probatur hæc consequentia; quia Pater eo sapiens quo intelligit. *Respondetur* nullam esse consequ. loquendo ad sensum conclusionis de diuina essentia & relatione secundum se; Nam licet sit eadem ratio formalis essentia & relationis: est tamen plures virtualiter; propositio verò distinguit illam vnâ rationem formalem in duas; sicut etiam per modum duarum concipitur à nobis, & vnâ de altera prædicat; non potest autem prædicatio vnius de altera esse per se formalis, vt ait S. Thom. de pot. q. 8. a. 2. ad 6. propter rationem tactam in argumento; quia Deus paternitate intelligeret & paternitate esset sapiens. Radix autem responsionis est; quia, vt ante diximus, paternitas non identificatur essentia, prout essentia habet rationem communicabilis, quæ est ratio omnium absolutorum: sunt enim omnia absoluta communicabilia. *Secundò* admissa prima consequentia nego secundam; Nam etsi dicta propositio sit formalis secundum se, propter vnitatem rationis formalis secundum se: non tamen est formalis quoad nos, propter distinctionem rationis actualem in virtuali summæ ac infinitæ rei distinctione fundatam; & ideo non sequitur Deum intelligere paternitate. *Tertiò* dico probari hoc argumento nostram decimam concl.

Quartò sequeretur personam non constitui relatione. Probatur sequela; quia persona nihil aliud est, quàm essentia relatione determinata & contracta; id autem ipsum esset relatio; siquidem includeret essentiam: sed persona non constituitur persona; ergo nec relatione: & ita Pater qui est persona, non constituetur paternitate. *Resp.* nullam esse consequ. Nam sufficit diuersus concipiendi modus & significandi concretè & abstractè, siue vt quo & vt quod: proprius enim modus constituendi in simplicibus est, vt eadem res abstractè concepta sit seipsam constituens concretè sumptam, vt significat S. Thomas infra q. 40. a. 2. ad 1. & ibi Caietanus. Quamuis ergo in paternitate includatur essentia subsistens incommunicabiliter, non tamen concipitur, quatenus subsistit vt quod, sicut persona patris, sed vt

quo. Et ex hoc occurritur cuidam instanti ei-
dem expositoris. Secundo responderetur hoc ar-
gumentum non procedere contra septimam con-
clusionem, quæ loquitur de diuina essentia & re-
latione secundum se: sed contra nonam cui satis
iam dicta patrocinantur.

Obi. 1. cont. S. cōcl. **CONTRA octauam** concl. arg. Albertinus præ-
dictus, & primò vtitur argumento primo Zum.
& Suar. relato contra septimam conclusionem &
soluto.

Obijc. 2. **Secundo** assumit in substantia duo alia priora
argumenta contra eandem septimam conclusio-
nem producta ex Rada, Zumell. & Suarez. Sic e-
nim arguit contra priorem partem conclusio-
nis. Paternitas non est de essentia Filij: Ergo nec
de essentia deitatis. Antecedens patet. Conse-
quentia probatur; Nam quidquid est de essentia
Dei, est de essentia Filij; ergo si paternitas non est
de essentia Filij, non est de essentia Dei: Antec. est
de fide; quia alioquin Filius non esset completè
Deus. *Sol.* **Respond.** nullam esse consequent. Ad proba-
tionem iam supra dictum. est illud antecede-
ns verum esse de eo, quod est de essentia Dei
secundum rationem communicabilis: non au-
tem de eo, quod est de essentia Dei secundum ra-
tionem incommunicabilis, siue constituibilis in
esse personali incommunicabili, sumimus enim
hic essentiam Dei prout in se est comprehen-
dens omne absolutum & relatiuum in Deo exis-
tens.

Obi. 3. **Tertio** Pater communicat Filio totam substan-
tiam & essentiam Dei, vt definit Concilium La-
teran. sed non communicat paternitatem vt sic;
quia communicatio est per identitatem; at pater-
nitas vt sic manet distincta à Filio; Ergo Paterni-
tas non est de essentia Dei. *Solut.* **Resp.** primam propo-
sitionem veram esse de tota essentia Dei præcisè
sumpta, sc. secundum rationem communicabilis,
& non de tota essentia vt accipitur quatenus
comprehendit in se absolutum & relatiuum, siue
prout in se est.

Obi. 4. **Quarto:** Si filiatio vt sic esset de essentia Deitatis,
sequeretur quod essentia diuina produceretur,
cum generatur Filius, vel saltem comproduceretur
aliquid pertinens ad essentiam Dei. sc. ip-
sa filiatio. Probatur sequela; quia filiatio per se
est de conceptu Deitatis. *Sol.* **Resp.** nullam esse conse-
seq. Ad probationem iam dictum est filiationem
esse de essentia Deitatis, non præcisè sumptæ, sed
secundum eius integram rationem, quæ compre-
hendit absolutum & relatiuum: & filiationem esse
de ratione Deitatis sic sumptæ, non secundum
rationem communicabilis, sed secundum ratio-
nem constituibilis in esse personali incommuni-
cabili; & secundum hoc admittimus, cum ge-
neratur Filius, produci aliquid pertinens ad Dei-
tatem secundum rationem constituibilis in esse
personali incommunicabili.

Obi. 5. **Quinto** probat relationes collectiue sumptas
non esse de essentia Deitatis. Esse trinum non est
de essentia Dei; ergo relationes collectiue sum-
ptæ non sunt de essentia Dei. Anteced. probatur;
Nam vel esse trinum, quod dicit omnes ratio-
nes collectiue sumptas, est de essentia Dei qua-
tenus esse trinum reperitur in omnibus perso-
nis collectiue sumptis, & hoc est falsum. Nā hinc
sequeretur, quod tantum tres personæ collectiue
sumptæ essent Deus, & non singulæ per se es-
sent Deus. Vel esse trinum reperitur in singulis
personis diuiniue sumptis, & hoc etiam est fal-
sum; nam Pater diuiniue sumptus non est trinus,
nec Filius. *Solut.* **Resp.** falsum esse anteced. Ad proba-
tionem admitto primum membrum, nimirum,

quod esse trinum est de essentia Dei, quatenus
esse trinum reperitur in omnibus personis colle-
ctiue sumptis. Ad impugnationem nego seque-
lam, quæ nullam habet apparentiam; Nam esse
trinum vt est in omnibus personis collectiue,
est de essentia Dei vt est constituibilis in omni
esse personali incommunicabili sibi possibili:
vnde non dicit totam essentiam adæquate; cum
esse trinum siue trinitas, non exprimat nisi deter-
minatum numerum personarum, vt ait S. D. *infr.*
q. 37. a. 1. Iam autem diximus Deitatem secundum
se & completè sumptam, completè tam absolu-
tum quam relatiuum, & consequenter tam essen-
tiam tribus communem, quam numerum trium
personarum incommunicabilium; & idco, non
solum tres personæ collectiue sumptæ, sed etiam
singulæ Deus sunt; quia dictio Deus dicta de sin-
gulis non prædicat trinitatem, quæ est incommu-
nicabilis, sed essentiam præcisè, quæ est commu-
nicabilis, nam sicut singulæ, ita simul omnes per-
sonæ in vna Deitate continentur incommuni-
cabiliter, siue secundum eam rationem, qua Deitas
est incommunicabilis.

Obi. 6. **Sexto.** Essentia diuina vt essentia diuina est for-
maliter absoluta; ergo non potest includere in
suo cōceptu formali respectiuium vt respectiuium.
Antec. probatur ex Conc. Tolet. *in confessione fidei*,
dicente Deum non dici ad aliud, sed ad se: Pa-
trem verò dici ad Filium: quod idem dicit Aug.
lib. 7. de Trin. c. 2. *Sol.* **Resp.** antecedens verum esse de
Deo vt est essentia præcisè sumpta, prout à nobis
concepitur distincta contra relationes & perso-
nas: sed falsum est de Deo prout in se est & qua-
tenus non præcisè, sed integrè concepitur, quoad
omnia intrinsicè clausa in eius ratione formali &
quidditate; hæc enim sunt non tantum absoluta,
sed etiam respectiua, vt sæpe diximus & ostendi-
mus cum D. Th. & Cai. & per hoc soluitur aliud
eiusdem auctoris argumentum.

CONTRA nonam conclusionem argumenta-
tur: **Primò:** Quia contraria sententia videtur esse
D. Tho. sup. q. 27. a. 1. ad 3. & Cai. *Respondetur* verba
D. Thom. & Caietani oppositum expresse signi-
ficare, vt mirum sit talem illis opinionem impo-
ni.

Secundo: Quia simile quid reperimus in natura
creata, quæ si consideretur secundum se, dicit or-
dinem essentialem saltem radicalem, vt possit
contrahi ad Petrum & ad Paulum: ita tamen
vt contracta per Petreitatem excludat Pauleita-
tem, & è contra; alioquin sequeretur quod na-
tura humana in Petro non diceret ordinem com-
municabilitatis ad Paulum; atque adeo aliquid
prædicatum essentiale deesset Petro, si commu-
nicabilitas esset de essentia naturæ: Ergo ita et-
iam suo modo Philosophandum est de essen-
tia diuina & relationibus; ita vt quæ intelligitur
modificata in Patre, excludat esse Filij personali-
ter. *Sol.* **Resp.** primò communicabilitatem non esse de
essentia naturæ humanæ prout est in Petro; sic e-
nim est indiuidua & incommunicabilis; an au-
tem & quomodo communicabilitas sit de essen-
tia naturæ communicabilis, dicemus infra q. 41. a.
3. Deinde respondeo nullam esse consequentiam:
quia diuina natura est vna numero & necessariò
& per se subsistit in tribus: natura autem humana
secundum se non est vna numero sed specie: & i-
deo prædicto modo habet ordinem ad substan-
tiam.

Dein.

Deinde duobus alijs argumentis nititur probare sententiam suam, cum tamen nihil euidentius probent, quam nostram illam decimam conclusionem.

CONTRA decimam militant vniuersa ferè argumenta relata contra septimam conclusionem & soluta.

CONTRA vndecimam concl. argum. Suarez in dicto lib. 4. c. 7. sed eius argumenta probant tantum nostram septimam & decimam conclusionem.

Obi. cont. 11. concl.

CONTRA eandem concl. argum. Zum. Impossibile est præscindere relationem diuinam à ratione entis. Ergò impossibile est illam præscindere à ratione entis increati. Ergo relatio diuina essentialiter est Deus. Probatur prima consequentia; quia relatio diuina includit rationem entis determinatam & particularem, & consequenter vel creatam vel incretam: non primam; ergo secundam; secunda consequentia patet. Resp. admissa prima consequent. falsam esse secundam in sensu formali: Nam ens incretum est absolutum & relatiuum: quare sicut non est bona deductio; Est ens, ergo est absolutum: ita non est illatio recta formaliter: est ens incretum, ergo est Deus: Sed tantum sequitur, ergo vel est Deus formaliter, vel proprietas siue respectus Dei formaliter: Deus autem realiter. Secundo respondetur hoc argumento probari nostram septimam conclusionem.

CONTRA prædictas conclusiones sunt alia argum. ab expositioribus proposita & soluta, ac præsertim à Ban. & Zum.

Molin. dicit impietaria

Ex dictis patet primam concl. Mol. disp. 6. dicere implicentia, sic enim ait; Relatio diuina præcisè considerata qua relatio; vt paternitas præcisè, qua respectus est Patris ad Filium, proprietateque personalis Patris, idem est re & ratione formali, cum essentia diuina; nam si concipitur vt proprietate Patris, iam hoc ipso intelligitur vt formaliter ab essentia distincta; Nec consequenter loquitur idem expositior in 4. conclus. cum ait, sumptis essentia & relatione eodem modo, scilicet præcisè, essentia non est de intrinseca ratione relationis: nam si de relatione & essentia secundum se loquamur, vt ibidem intendit Molina, vna est vtriusque ratio formalis, vt idem expositior affirmat in 5. disp. & consequenter necessariò sese mutuo includunt; & rursus si de relatione & essentia secundum se loquitur, non rectè adhibet vocem illam præcisè, quæ ad modum nostrum concipiendi pertinet.

De sententia verò Pef. & eius distinctionibus ac dictis, quæ minimè necessaria videntur in re proposita, satis apparet ex fundamentis & responsionibus, quid habeant veritatis; non enim vacat nec expedit placita cuiusvis scribentis sigillatim examinare.

SECUNDA CONTROVERSA.

An relatio realis dicat perfectionem.

Ratio, & sensus questionis.

PROPRIA sedes huius Contr. est in q. 42. a. 7. Vbi agitur de æqualitate diuinarum personarum. Sed quoniam hic eam tangit Cai. in resp. ad 3. arg. D. Th. & ex recentioribus quàm plures hic eam examinant, & huic loco vbi de relationum identitate cum essentia differitur, satis est opportuna & præcedenti Controuersiæ non modicum lucis est allatura, operepretium duxi hic eam examinare, ac iuxta mentem A. D. & eius scholæ diffinire.

A Ad cuius intelligentiam aduerte duo; Primum propositum fuisse quæsitum de relatione reali simpliciter: sed quod hic præcipue intendimus, est quærere: num relatio realis formaliter sumpta, i. quo ad id, quo à cæteris differt, sc. ad reale, quatenus reale est, & non secundum suam communissimam & formalissimam rationem præcisè, sc. in quantum ad, dicat perfectionem. Secundum est hic de reali relatione absolute propositam fuisse controuersiam, vt ex communibus omni relationi reali formaliter sumptæ facile colligamus: an diuina relatio formaliter sit perfectio.

B TORRES super hoc art. disp. 3. par. 2. circ. fin. duo dicit: Primum, Relatio diuina est perfectio infinita: Secundum, Eadem est perfectio paternitatis & filiationis.

Sententia Doctorum.

Bannes dicit sex. Primum. Relatio vt dicit in, est perfectio siue in creaturis siue in Deo: in creaturis quidem finita & accidentalis: in Deo autem infinita & substantialis. Secundum. Relatio secundum propriam & communem rationem præcisè prout scilicet dicit respectum ad aliquid distinctum, neque importat perfectionem neque imperfectionem. Tertium. Relatio diuina quatenus dicit ad diuinum, dicit perfectionem simpliciter & infinitam. Quartum. Paternitas quatenus dicit ad reale, abstrahendo à paternitate diuina, dicit perfectionem. Quintum. Si loquamur simpliciter, omnis relatio realis formaliter est perfectio. Sextum. Eadem perfectio est paternitas & filiationis.

Zum. disp. 5. suam opinionem explicat sex propositionibus. Prima. Relationes diuine secundum totum quod in se habent, tam absolutum quàm respectiuium, tam commune quàm proprium, dicunt perfectionem, ac proinde relatio diuina vt sic dicit perfectionem infinitam. Secunda. Relatio non solum secundum rationem communem vt dicit in, est perfectio tam in creaturis quàm in Deo, sed etiam quatenus dicit ad reale. Tertia. Absolute loquendo, omnis relatio formaliter est perfectio. Quarta. Diuina relatio & essentia sicut distinguuntur ratione in esse rei, ita etiam in esse perfectionis. Quinta. Perfectio quam importat relatio vt sic, non est eadem secundum rationem, seu formaliter in omnibus diuinis relationibus. Sexta. Non est concedendum aliquo modo, quòd aliqua perfectio sit in vna persona, quæ non sit in alia.

Val. in art. præced. dicit quinque. Primum: Relatio diuina formaliter vt relatio est, dicit perfectionem simpliciter infinitam quoad conceptum obiectiuium. Secundum. Relatio diuina quo ad significatum siue conceptum formalem communem etiam relationibus creatis, non abstrahit à perfectione: ita vt per alium conceptum non possit concipi perfectio formaliter in eo, cui tribuimus conceptum relationis. Tertium. Hæc propositio: Aliqua perfectio est in vna persona quæ non est in alia, vera est si intelligatur quatenus personæ opponuntur & distinguuntur ab inuicem: non autem simpliciter. Nam vnius personæ perfectio est alterius, vt est vnum in essentia cum illa. Quartum. Concedi potest in diuinis esse tres infinitates respectiuias seu relatiuas. Quintum. Relatio diuina est perfectio simpliciter simplex.

Vasq. c. 6. & 7. sequitur sententiam Turriani & addit tria. Primum est. Si de perfectione, quæ est passio entis & idem est quod integritas rei, loquamur: in Deo vna tantum est perfectio.

Secundum Si de perfectione loquamur, quatenus perfectio dicitur, quidquid ad integritatem aliquius pertinet & ipsum integrat & perficit, ut ei consentaneum & conueniens: non sunt in Deo tres perfectiones reales, sed sunt tres perfectiones secundum rationem. *Tertium*. Non sunt in Deo concedendae tres infinitates.

Suar. lib. 9. de Trin. c. 9. & 10. reiectis duobus his prioribus dictis Vsq. dicit quinque. *Primum*. Relatio diuina v.g. paternitas ex proprio conceptu dicit realem perfectionem seu bonitatem transcendentalem. *Secundum*. Perfectio, quam dicit relatio secundum propriam rationem, relatiua est. *Tertium*. Perfectiones personales seu relatiuae in diuinis multiplicantur, atque adeo realiter distinguuntur inter se. *Quartum*. Perfectio relatiua, non est perfectio simpliciter simplex. *Quintum*. Persona diuina ex vi suae relationis habet infinitatem, non simpliciter in genere entis; hanc enim habent relationes ab essentia, sed in tali genere seu quasi in specie; idem affirmat *disp. Meth. 10. sect. 3.*

Pelantius *disp. 9.* duo dicit. *Primum* est: Relationes formaliter sumptae non dicunt perfectionem simpliciter: prout verò identificantur essentiae, dicunt perfectionem simpliciter infinitam. *Secundum*. Relationes diuinae secundum propriam rationem relationis dicunt perfectionem in proprio genere.

Cap. in 1. dist. 7. q. 1. ad 3. *Aur.* duo dicit: *Primum*. Relatio in quantum huiusmodi non dicit perfectionem. *Secundum*. Paternitas diuina, quatenus est essentia, eadem est perfectio, quae est filiatio; ut est essentia. Eandem sententiam sequitur Cai. super hoc a. & q. seq. ar. 3. & de ente & essentia cap. 2. com. 2. ubi dehnit perfectionem simpliciter Ferrariensis in 2. contra gent. c. 9. Iaellus & Ripa super hoc a quae fuit etiam sententia Scoti in 5. quolib. & alibi. Rich. in 1. dist. 24. q. 1. a. 1. q. 3. ad 1. Durand. in 3. dist. 1. q. 3. & Arimin. in 1. dist. 20. q. 1. a. 1. & aliorum veterum Scholasticorum quos Neoterici referunt. Eandem sententiam quo ad relationes diuinas sequitur Mol. inf. q. 42. a. 6. disp. 2. & addit duo. *Primum*. Relationes diuinae neque sunt finitae neque infinitae. *Secundum*. Probabile est relationes creatas formaliter sumptas dicere perfectionem.

Resolutio.
Probatur
multiplici-
ter relatio-
ne prout di-
git ad reale
non esse per-
fectionem.

DE RELATIONE diuina formaliter dupliciter loqui possumus. *Vno modo* secundum se, id est, prout consideratur sub ea ratione formali, quae diuinae relationi conuenit, ut est a parte rei. *Alio modo* quatenus a nobis concipitur. Non est hic sermo de relatione priori modo sumpta. Nam cum vna sit ratio diuinitatis simplicissima & infinite perfecta complectens rationem omnem absoluti, & relatiui existentis in Deo: necesse est ut ratio formalis relationis, prout est a parte rei, sit perfectio simpliciter & infinita: questio igitur est de diuina relatione, prout a nobis praecise concipitur secundum propriam rationem, qua distinguitur ab essentia & a quouis absoluto de Deo cognito.

Secundo, Recolenda est ea differentia, quam statuit hic S. D. inter relationem secundum propriam eius rationem, & alia genera accidentium secundum propriam item rationem considerata: quod in alijs generibus propria ratio generis accipitur secundum comparisonem ad subiectum: sed ratio propria relationis non attenditur ex ordine ad subiectum in quo est, sed secundum comparisonem ad aliquid extra. Quo fit, ut considerando relationes, sub ea praecise ratione qua relationes sunt, sint assistentes non

autem intrinsecus affixae: quasi significantes respectum quodammodo contingentem ipsam rem relatum, prout ab ea tendit in alterum, ut ait S. D. in textu; quamuis relatio quatenus accidens sit inherens subiecto & habens esse accidentale in ipso, quod esse supra diximus cum eodem A. D. & Caietano non esse relatiuum, sed absolutum.

Tertio Sciendum est de relatione, ut relatio est, dupliciter nos loqui posse. *Vno modo*, quatenus particula illa, ut relatio est, reduplicat rationem formalem relationis integre sumptam, nimirum quoad omnia intrinsece clausa in eius ratione siue sint propria siue communia in quo sensu dicimur loqui de relatione simpliciter, id est absolute; & hoc modo relatio ut relatio includit ad & in, id est, rationem propriam relationis, & rationem accidentis sibi communem cum ceteris octo rerum generibus a substantia distinctis. *Alio modo* loqui possumus de relatione, ut relatio est, quatenus particula illa ut relatio est, reduplicat praecise rationem propriam formalem, qua differt a ceteris rerum generibus: & sic relatio ut relatio; etiam realis de qua modo quaerimus, includit tantum ad, id est respectum ad terminum: qui respectus ad terminum in relationibus realibus est realis realitate formaliter distincta modo nostro intelligendi, ab ea quam habet relatio ut accidens est, si sermo sit de relatione creata; vel ut substantia est, loquendo de relatione increata. Quod autem respectus ille sit realis pater; quoniam realiter refert & realiter distinguit vnum relatiuum ab altero correlatiuo. Quod verò talis respectus formaliter distinguatur a ratione formali in, quae relationi conuenit in ordine ad subiectum, patet primo: quia ratio accidentis, quae est ratio in, est communissima: respectus autem proprius est relationis. *Secundo*: quia ratio in potest esse sine ad, ut patet in alijs praedicamentis accidentis, & praesertim in quantitate & qualitate: non potest autem esse ad reale, sine in sibi in vnitate reali coniuncto. *Tertio*: quia in diuinis substantia, quae est loco in, est vna & eadem numero communis tribus personis: nulla verò relatio siue respectus realis in diuinis tribus est hypostasibus communis; quinimò singularum relationum siue respectuum oppositionibus ac proprietatibus distinguuntur realiter ab inuicem diuinae personae. Quamuis itaque duae praedictae rationes, nimirum ad & in secundum se sint vna ratio formalis simplicissima & infinita: distinguuntur tamen quoad nos ratione formaliter.

Nec verum est quod affirmat Suar. & quidam alij, in quolibet accidentis genere & in singulis cuiusvis generis modis intrinsece claudere rationem in, sicut ratio entis intus clauditur in omni re & quolibet eius modo ac differentia. Nam quod enti conuenit ob eius amplissimam communitatem qua res omnes & earum modos ac vltimas earum differentias circumplectitur: nullo probabilitatis colore ad specialem eiusdem entis modum, qualis est ratio formalis accidentis, extenditur, ut scilicet eodem modo sicut ens formaliter & intus claudatur, non solum in rerum generibus, verum etiam in omnibus eorum distinctiuis: quamuis enim relatio & eius ad reale proprium suum habeat esse reale, quo realiter inest subiecto: illud tamen esse non est relatiuum sed absolutum, ut ante diximus: ac proinde non pertinet ad rationem formalem propriam relationis, ut relatio est, quae consideratur in ordine ad extrinsecum,

cum; immò manifesta est implicatio dicere ad reale formaliter includere in reale; cum realitas ad tota formaliter sit ad terminum, vt terminus est præcisè, cui hoc ipso quod est respectus realis ad ipsum, eidem realiter opponitur, & ab eo realiter distinguitur relatiuum; alioquin si realitas siue entitas ipsius ad non esset ad terminum vt sic, nec realiter haberet ad ipsum oppositionem nec realiter ab eo distingueret. Realitas verò in, tota est ad subiectum, quæ longè diuersa & opposita est habitudo ad genus relationis vt sic minime pertinet, sed nuncupata transcendens; quia nouem circuit rerum genera; propter quam habitudinem, relationi reali simpliciter siue secundum integram eius rationem accepta, conuenit ratio bonitatis ac perfectionis: Diximus enim supra q. 5. a. 1. in controu. vnica bonum addere rationem non solum perfecti sed etiam perfectiui super ens: Constat autem perfectiui dici in ordine ad perfectibile, non autem in ordine ad extrinsecum terminum vt terminus est præcisè. Itaque ratio boni & consequenter perfecti rationem habet, quatenus dicit in: cuius ratio non est relatiua formaliter relatione prædicamentali, sed est absoluta.

Ad cuius euidenciam scito vtramque rationem relationis scilicet ad & in, esse realem formaliter & intrinsecè, realitatemque in vtraque ratione modificari & distingui ac limitari formaliter iuxta naturam & modum rationis vtriusque: quod fit vt realitas relationis quantum ad in, sit secundum se tota & quidditatiue propendens in subiectum vt perfectiui in perfectibile; sicut etiam in formaliter dicit ordinem ad subiectum; realitas verò relationis quo ad rationem respectus significati per dictionem ad, secundum se tota feratur in terminum: sicut ratio formalis ad secundum se & quidditatiue est ad terminum. Et quemadmodum ratio formalis in, quæ est habitudo ad subiectum, realis est formaliter & intimè ex propria realitate: ita realitas ex ipso ad formaliter & intimè siue essentialiter ordinè habet ad terminum: adeò vt tota ratio formalis ad relationis realis sit intimè realis; & tota eius realitas sit intimè ad terminum; & sicut in non est formaliter ad: ita realitas in non est formaliter realitas ad.

Ex his sequitur primò Suar. & alios Neothericos pungentia dicere, cū asserunt relatione dicere perfectione relatiuum formaliter. Nā perfectio fit semper secundum aliquod esse: omne verò esse absolutum est, vt sæpe diximus.

Secundò sequitur respectum omnem realem significatum nomine ad realis abstrahere à perfectione & imperfectione, vt affirmant antiquiores Thomistæ.

Tertiò sequitur nullam esse consequentiam illam Suar. & aliorum: Relatio realis puta paternitas formaliter dicit respectum realem siue realitatem respectus; Ergo formaliter dicit perfectionem; quoniam non dicit realitatem illam in ordine ad subiectum perfectibile, sed in ordine ad extrinsecum terminum. Sicut etiam non valet hæc consequentia: Mathematica formaliter sunt entia; Ergo Mathematica formaliter sunt bona; quia scilicet Mathematica formaliter non dicunt rationem perfectiui, etiam si intrinsecè claudant rationem entis. Cum itaque respectus realis relationis, siue ad reale nec habeat ratione perfectiui, nec includat rationem in, non erit formaliter perfectio neque bonum: & si relatio

A simpliciter & integrè sumpta perfecta sit & bona.

POSTREMO considerandum est, quòd quamuis diuinæ relationis ad siue respectus non sit formaliter perfectio, est tamen ex ijs quæ necessariò requiruntur ad summam & infinitam perfectionem diuinitatis completè & integrè sumpta, prout in se est. Nam vt sæpe diximus, diuinitas prout in se est, claudit intrinsecè rationem omnem absoluti & relatiui in Deo formaliter existentis; quod fortè significare voluit Vasq. capitulo 6. quem immerito Suar. impugnatur in dicto capitulo 9. Nam etsi nomen integritatis iuxta primæuam suæ impositionis originem diuinitati non congruat: quatenus tamen integritas per-

B sectionem significat, & complementum aut negationem defectus in quidditate seu ratione formali deitatis, illi quàm maximè conuenit: Nec tamen sequitur Patrem non esse integrè Deum, eo quod non est tres relationes, quæ sunt de integritate Dei. Nam vt in præcedenti controu. diximus, vbi etiam huic & similibus argumentis satisfecimus, relationes non includuntur in diuinitate formaliter, prout est communicabilis, sed tantum vt est constituibilis in esse personali incommunicabili. Quamobrem hæc perfectio, quæ modo nostro intelligendi confurgit in vna & simplicissima ratione deitatis ex absoluto & respectiuis, neque est essentialis præcisè, prout essentialis distinguitur contra relatiuum aut personale: neque est personalis præcisè: neque unitatem habet per modum collectionis aut numeri, licet includat oppositas relationes realiter inter se distinctas: quoniam hæc perfectionis unitas & integras attenditur secundum essentiam & relationes, quatenus in vnum esse conueniunt cuius summam ac maximam unitatem non destruit realis distinctio relationum & trinitas personarum, vt ostendimus cum D. Thom. supra questione vndecima, a. 4.

Et ex his cessant ea omnia, quæ Vasquezio & in hac parte etiam Caiet. & nobis obijcit Suar. in dicto 9. capitulo: qui etiam in capite sequenti, scilicet decimo, contra communem scholasticorum sententiam statuit in diuinis perfectiones formaliter, quæ tamen non sint perfectiones simpliciter: has verò vult esse relationes ad intra; quas ait non esse perfectiones simpliciter sed in suo genere; quia cum sint oppositæ non possunt simul eidem personæ conuenire; & consequenter (ait) fit, vt neutra sit melior in omni ente seu persona, quàm opposita, quòd tamen est de ratione perfectionis simpliciter, vt ait Ansel. in Monologio cap. 15. Notissima est enim differentia inter perfectiones simpliciter & perfectiones in tali genere siue secundum quid: quòd illæ de Deo dicuntur formaliter & propriè: hæc verò non nisi virtualiter & Metaphoricè, vt supra diximus questione prima, & alibi sæpe cum D. Thom. q. 13. art. 3. vbi rem hanc explicauimus ex eodem S. D. in primo contra gent. cap. 30. Maneat itaque relationem formaliter ac præcisè sumptam non dicere perfectionem neque imperfectionem, vt affirmant Capr. Cai. & alij Thomistæ communiter.

PRIMA CONCL. apud omnes indubitata. conclusio. Relatio realis vt dicit in, id est sub ea ratione qua potest dici aliquid in re, cuius est relatio, dicit perfectionem, & præcipue in Deo, quàm in creaturis. Probatur. Relatio in creaturis vt dicit in, comparatur ad subiectum,

Relationes diuinas intrinsecè claudunt in perfectione diuina.

Defendunt Cai. & Vasquez a. 1. in 2. 2. 2.

Impugnatur Suar.

Etiam, ut actus perfecti-
us ad potetiam perfecti-
bilibem: Relatio verò diuina, ut dicit in, est ipsa
substantia diuina, ut ait S. D. hic ad 3. Ergò ut sic
dicit perfectionem. Hanc conclusionem probat
ea omnia argumenta, quibus probatur relatione
simpliciter siue absolute vel secundum integram
& completam sui rationem consideratam, dicere
perfectionem: sic enim includit in, ratione cuius
perfectio quædam est.

SECUNDA CONCL. Relatio diuina, quatenus
eandem habet non solum entitatem, sed etiam ratio-
nem formalem à parte rei cum essentia diuina, est per-
fectio simpliciter. Probatur: quia deitas compre-
hendens in vna re & ratione formali simplicissi-
ma essentiam & relationes, est infinita formaliter
perfectio; Ergò &c. Probatur sequelæ: quia non
est intelligibile, vnam & indiuisibilem rationem
formalem esse perfectionem & non esse perfectio-
nem.

TERTIA CONCL. Relatio realis, secundum in-
tegram & completam sui rationem formalem dicit per-
fectionem. Probatur: quia relatio creata, puta pa-
ternitas, in suo formali conceptu integro & to-
tali, intrinsecè claudit accidens quod est subie-
cti perfectiui; Ergò ut sic est perfectio. Antecedens
probatur: quoniam accidens quidditatiuè
& essentialiter prædicatur de quolibet genere &
specie accidentis; Ergò etiam de relatione; Et fi-
cut ens non addit specialem gradum supra ratio-
nes genericas aut específicas; ita nec accidens spe-
cialem aliquem addit gradum supra rationes ge-
nerum aut specierum, de quibus prædicatur;
Relatio verò diuina completè sumpta intrinsecè
& essentialiter est diuina essentia, ut antè dixi-
mus; Ergò ut sic est perfectio. Secundò proba-
tur conclusio: quia ens quod diuiditur in decem
prædicamenta, conuertitur cum bono, ut ostē-
dimus supra q. 3. art. 5. in 2. contr. Ergò relatio
quæ vnum est ex prædicamentis, integrè sum-
pta est bona atque adeò perfecta: nam vnūquod-
que dicitur bonum quatenus perfectum. Nec
verum est aut probabile, bonum non esse passio-
nem entis in communi, sed entis dumtaxat ab-
soluti ut admittit Molina: sic enim bonum non
esset adæquata passio entis: cuius tamen opposi-
tum affirmant omnes antiquiores Methaphysici
cum Arist. & præsertim D. Th. supra quest. 5. a.
3. & alibi sæpè. Hanc conclusionem probant mul-
ta ex illis argumentis, quibus recentiores proba-
re intendunt, relationem formaliter dicere per-
fectionem. Ex his sequitur relationem omnem
realem simpliciter & absolute loquendo dicere
perfectionem: quia relatio absolute includit in,
cuius ratio perfectio quædam est; igitur relatio
absolute loquendo perfectio est.

QUARTA CONCL. Relatio realis siue creata
siue increata formaliter sumpta, id est, prout dicit ad
reale siue respectum realem ad terminum, non dicit
perfectionem aut imperfectionem, sed abstrahit à per-
fectione & imperfectione. De hac conclusione præ-
cipuè nobis hic est cum aduersarijs disputatio.
Probatur primò. Omnis perfectio formaliter ut
perfectio inest ei, cuius est perfectio: Sed relatio
formaliter non inest; Ergò formaliter non est
perfectio. Maior patet. Minor probatur: quia
relatio realis ut sic ex sua ratione formali scilicet
ad reali, hoc habet præcisè ut respiciat ex-
trinsecum terminum; Ergò &c. Antecedens pa-
tet ex dictis: quia realis oppositio & distinctio,
est proprius & adæquatus effectus formalis re-
spectus realis: alioquin eadem realitas respectus
formaliter sumpta, scilicet in ordine ad termi-

num, alium etiam haberet respectum, siue po-
tius esset alius respectus formaliter ad subie-
ctum: quod nullus sanæ mentis admittet. Quæ-
uis igitur relatio absolute loquendo habeat in-
trinsecè ut sit perfectio subiecti: formaliter ta-
men sumpta ut explicauimus, non est nec intel-
ligitur esse perfectio subiecti; Distinguitur au-
tem hæc ratio formalis ad, in relationibus crea-
tis plusquam virtualiter, scilicet ex natura rei,
siue realiter formaliter, à ratione in, quæ est om-
nibus accidentibus communis: differunt enim
hæ duæ rationes sicut relatiuum & absolutum;
Nam, ut diximus, in esse relationis est absolutum;
In relatione verò diuina sola potest esse virtu-
alis distinctio inter prædictas duas rationes in
vna relationis integra ratione conclusa. Ex quo
patet solutionem Bannesij non infringere, sed
augere potius vim argumenti. Secundò. Paterni-
tas ratione sui ad realis, quo respicit terminum,
scilicet filiationem vel Filium, neque est perfe-
ctio Filij neque Patris. Ergò non est formaliter
perfectio. Consequentia videtur euidens. An-
tecedens quo ad priorem partem probatur: quia
paternitas est à Filio extrinsecè, & respicit ip-
sum ut terminum præcisè; Ergò non est eius per-
fectio. Posterior verò pars ex dictis est manife-
sta: quia realitas ipsius ad formaliter non est ad
subiectum; Ergò ad paternitatis non est formaliter
perfectio patris.

Sed ait Suarez, quod licet relationes creatae non
dicerent realem perfectionem, id tamen non ef-
ferre tribuendū relationibus diuinis, propter sum-
mam excellentiam earum magnamque analogiā,
& præsertim quia sunt subsistentes, & suo modo
terminant & quasi modificant diuinam naturam
&c. Sed hæc non tollunt vim argumenti: nam in
primis analogia nihil aliud efficit, nisi ut sicut
analogi ratio communis proportionaliter eadem
clauditur in quolibet analogato integrè
sumpto, ita cuiusvis analogati propria ratio
clauditur in communi ratione analogi: quia non
abstrahit ab analogatis: cum sint diuersa simpli-
citer, idem autem secundum quid scilicet pro-
portionaliter. Constat autem proprium & for-
malem rationem realis relationis ut sic, & con-
sequenter talis relationis, puta paternitatis, for-
maliter ut respicit filium, dicere realitatem for-
maliter & præcisè respectiuam ad terminum: ac
proinde si diuinæ relationes verè & propriè rea-
les sunt, ut ex fide supponimus, necesse est eas
rationem analogi communis participare, atque
adeò formaliter respicere terminum ut sic præ-
cisè; & consequenter abstrahere à perfectione
& imperfectione. Quod verò subsistant, ter-
minant & modificent diuinam naturam, con-
gruit illis quatenus diuinæ sunt & realiter ex-
dem cum Dei substantia, non autem sub ea ra-
tione qua respectiuæ sunt. Vnde quicquid in-
est perfectionis diuinis relationibus siue perso-
nis, conuenit illis ab essentia formaliter quate-
nus cum ea realiter identificantur. Nam ut ait
S. D. infra q. 42. a. 4. ad 2. paternitas est digni-
tas Patris, sicut paternitas est essentia Patris: est
autem paternitas essentia Patris, non formaliter
sed realiter tantum iuxta modum nostrū intelli-
gendi loquendo: Nam dignitas (inquit D. Th.)
est absoluta & ad essentiam pertinet.

Tertio. Si relatio formaliter & præcisè sumpta
dicit perfectionem: vel dicit perfectionem finitā vel
infinitā. Non finitā: quia nihil finitum est in
Deo; neq; infinitā: quia alioquin sequeretur,
q. vna relatio, puta paternitas, includeret in suo

Responsio
Molina ad
suat.

Confirmatio

for-

formali conceptu omnem rationem relationis A etiam diuinæ, & consequenter filiationem & spirationem & processionem. Conseq. probatur; Quia de ratione infiniti in quolibet genere entis est, ut in seipso claudat rationem omnem illius generis. Cum itaque filio, spiratio & processio rationes quædam sint diuinarum relationum, sequitur eas in paternitate formaliter claudere; & sic paternitas formaliter & realiter erit filio, & spiratio ac processio: sicut iustitia in Deo formaliter est misericordia: quod est hæreticum.

Responsio
Bannetij.

Ban. existimat hoc argumento conclusionem efficaciter non probari, sed solui posse. Nam si loquamur (inquit) de relatione diuina, quatenus dicit ad diuinum, dicit perfectionem infinitam: sed tunc non consideratur purum ad, sed ad quatenus est diuinum; Et similiter paternitas diuina, quatenus diuina est, dicit perfectionem infinitam paternitatis. Deinde, si in diuina paternitate consideretur non solum ad, sed ad paternitatem scilicet respectus huius relationis specialis, qui est paternitas, etiam abstrahenda à diuina paternitate, prout diuina est: fateor (inquit) quod dicit perfectionem, & quod paternitas in eo quod paternitas dicit talem relationem realem scilicet fundatam super actione, quæ tamen perfectio non est finita, neque infinita, sed sicut abstrahit à creata vel increata paternitate, ita & à finita vel infinita perfectione. Sed non soluit nodum; quoniam, ut in tertio notabili diximus, ad reale formaliter respicit extrinsecum terminum, non autem subiectum vel fundamentum; unde formaliter non dicit perfectionem, sed tantum, ut integrè sumitur relatio, ut & significat responsio.

Responsio
Suarezij.

Suar. lib. 3. c. 10. ait personam habere infinitatem ex vi relationis non simpliciter in genere entis, cum hanc habeant relationes ab essentia, sed in tali genere seu quasi specie; Et ideo non sequitur (inquit) vnā relationem formaliter includere perfectionem alterius, quod suo modo in attributis diuinis considerare licet. Nam intellectus diuinus præcisè conceptus perfectionem dicit, & infinitam in ratione intellectus, in qua non includit formaliter perfectionem voluntatis; & quamuis in re ipsa includat illam ratione infinitatis simpliciter, & in genere entis, non tamen ex vi propria ac formali infinitatis. Sed hac solutio plura non euitat alia absurda, nimirum perfectionem cuiusvis diuinæ relationis esse finitam simpliciter, & aliquam perfectionem esse in vna persona, quæ non sit in alia, & plures esse realiter in Deo perfectiones. Concedit autem

Confut.

Responsio
Suarez.

Suar. ut minimè absurda, duo posteriora, sed primum negat dicens perfectionem relatiuam non esse perfectionem simpliciter, non ex imperfectione aut limitatione, sed ex oppositione, quam habet cum alia æquali perfectione. Sed in primis, ut ante diximus, contradictionem inuoluit dicere perfectionem relatiuam; nam relatiuum ut sic, extrinsecum terminum respicit, cuius non est perfectio, & multò minus subiecti, quod non respicit. Deinde inaudium est in doctrina SS. Patrum plures & realiter distinctas esse diuinarum personarum perfectiones. Præterea sic argumentor. Quod est quantum quantitate perfectionis & non est infinitum simpliciter, sed tantum in specie, necessariò est finitum & limitatum; sed relationes diuinæ, secundum Suarezium, sunt quantæ quantitate perfectionali, nec sunt infinitæ simpliciter, sed tantum in specie; Igitur erunt simpliciter finitæ & limitatæ. Maior

Confut.

probatur: finitum esse vel infinitum per se conuenit quantitati, sicut numero par vel impar; Ergò omne quantum quod non est infinitum est finitum: ac proinde nos, qui relationes formaliter ac præcisè sumptas negamus esse quantas perfectionaliter, consequenter etiam negamus eas esse finitas vel infinitas. Subinde exemplum diuini intellectus bene perpensum cõcludit oppositum; nam quamuis intellectus præcisè sumptus secundum nostrum modum intelligendi in suo conceptu & ratione formali non claudat rationem siue perfectionem voluntatis ut sic; tamen secundum se siue à parte rei, ratio & perfectio intellectus, est ratio & perfectio voluntatis realiter & formaliter; Igitur pari modo perfectio paternitatis, secundum eius ad reale, secundum se erit perfectio filiationis, & aliarum diuinarum relationum, secundum earum ad reale, realiter & formaliter; quod est erroneum; cum tollat trinitatem personarum.

Postremò. Perfectio ut sic dicit esse & actualitatem, cum dicat ordinem ad perfectibile, quod ex ea perfectum denominatur; Igitur nomen perfectionis verè & propriè absolutum est secundum totum suæ significationis ambitum; Ergò nulla est perfectio relatiua formaliter. Ex dictis sequitur non esse in Deo tres infinitates, sed vnā tantum, nec tres perfectiones relatiuas, sed vnā tantum.

QVINTA CONC. Relatio realis, quo ad conceptum tam formalem quam obiectiuum, abstrahit à perfectione & imperfectione. Probatur: quia sibi inuicem adaquantur & correspondent hi duo conceptus; Ergò eandem abstractionem quam habet formalis, habet & obiectiuus, ut etiā supra probauimus. Constat autè ex dictis, relationem realem formaliter, id est ratione ad realis, abstrahere à perfectione quo ad alterutrum duorum conceptuum; Ergò quo ad vtrumque.

CONTRA quartam concl. de qua sola propriè est controuersia, sunt argumenta Bannetij ab eodem soluta.

CONTRA eandem concl. argum. Zumel. Paternitas diuina, ut est relatio, est ens reale; Ergò ut sic dicit perfectionem. Probatur consequentia. Primò: quia impossibile est intelligere ens reale sine aliqua perfectione. Secundò. Quicquid est in Deo, prout est in illo, dicit perfectionem; Ergò. Probatur hoc antecedens. Primò; quia quicquid est in Deo est formaliter ipse Deus. Secundò, impossibile est esse aliquid in Deo, quod nullam dicat perfectionem. Probatur hoc antecedens; quia imperfectio non est quid positiuum, sed carentia perfectionis de formali; Ergò nulla potest esse maior imperfectio in Deo, quàm nulla dicere perfectionem. Quod si dicatur imperfectio non esse quancūque carentiam perfectionis, sed carentiam perfectionis debitæ inesse; Contra sic arguit: Summa imperfectio videtur rem esse talem, ut nulla illi debeat perfectio. Ergò. &c. Resp. nullam esse consequ. ut latè superius ostendimus. Ad primam probationem negatur assumptum. Ad secundam dico antecedens duplicem habere sensum. Prior est: Quicquid est in Deo, prout est in illo, scilicet ratione qua formaliter inest, dicit perfectionem, & hic sensus est verissimus, sed falsa est consequentia; quia relatio formaliter non inest. Posterior sensus est: Quicquid est in Deo id est Deo conuenit, prout est in illo id est prout illi cõuenit, dicit perfectionem formaliter; & in hoc sensu falsum est antecedens, Nā in cõmunicabilitate Deo cõuenit,

Zumellus
obi. 4. conca

Solutio

nit,

nit, quæ tamen nullâ perfectionem dicit formaliter; & similiter alia, quæ de Deo negatiue dicitur; Quod si ad positiua tantum limitetur, nõ est admittendum, nisi in absolutis; nam ratio, puta paternitas, præcisè sumpta scilicet ratione ad, ita conuenit Deo, puta Patri, vt referat ipsum ad terminum, scilicet ad Filium; respectus autem ad terminum vt sic, nullam dicit perfectionem vt probauimus. Ad primam probationem prædicti antecedentis dico primò per eam confirmari nostram secundam conclusionem. Secundò dico relationem, puta paternitatem prout à nobis præcisè concipitur ratione ad, id est ratione respectus realis ad Filium, non concipi vt sic sub ratione Dei aut existentis in Deo. Ad secundam probationem negatur antecedens; Ad probationem admitto datam responsionem; Ad eius improbationem negatur assumptum, si sermo sit de re id est de realitate formaliter sumpta, vt modo loquimur; nam licet realitas relationis prout dicit realem respectum ad terminum vt sic non sit perfectio; est tamen necessariò requisita ad summam & infinitam perfectionem diuinæ rei, vt ait Cai. *infra q. seq. a. 3.*

Contra eandem conclusionem Mol. quinque producit argumenta pro 3. sua conclusione, quibus ipse respondet & eorum solutio satis patet ex dictis.

Idem concl. obijc. Val. primo. *Contra eandem concl. argum. Val. Primò.* De fide est relationem diuinam vt est ad aliud, & nõ solum vt est essentia diuina, esse in Deo quandâ realitatem & quidem infinitam; At omnis diuina ac infinita realitas est secundum se obiectiue perfectio simpliciter; Ergò relatio diuina etiam vt est ad aliquid in re, & obiectiue est perfectio & perfectio simpliciter infinita. Prima propositio quo ad priorem partem probatur; quia secundum fidem personæ diuinæ realiter distinguuntur per relationes, non vt sunt essentia, sed vt sunt relationes virtualiter ab essentia distinctæ; Ergò de fide est, quod vt relationes sunt, sunt realitates quædam. Quo ad posteriorem autem partem probatur; quia nulla realitas est in Deo, quæ non sit infinita; Ergò de fide est etiam relationes esse realitates infinitas. *Resp. falsam esse primam propositionem quo ad secundam partem.* Ad probationem dico realitatem omnem in Deo esse infinitam realiter & identicè, non autem formaliter id est sub ea ratione qua concipitur vt ab alijs realitatibus formaliter distincta; sicut in proposito relatio diuina, puta paternitas, vt refertur ad filiationem, neque finita est neque infinita, vt ante diximus, licet realiter & identicè, id est prout eadem est diuinitati, sit infinita simpliciter.

Obij. 1. *Secundò.* Si relatio paternitatis vt paternitas est, & filatio vt filatio est, perfectionem non dicerent, sequeretur Patrem vt Patrem, & Filiū vt Filiū, non esse perfectum nec bonum nec diligibilem; Ergò Pater & Filius vt tales sunt, non se diligerent, & consequenter diligendo non producerent Spiritum sanctum, & alia huiusmodi multa absurdissima sequerentur in diuinis. *Resp. in consequente particulam, vt, posse reduplicare paternitatem & filiationem dupliciter; vno modo secundum integras & completas earum rationes; & in hoc sensu negatur consequentia; nam hic sermo est de relationibus diuinis, non secundum integras earum rationes, sed prout dicunt præcisè respectum realem ad terminum.* Alio itaque modo potest per eandem illam dictionem, vt, reduplicari paterni-

tas & filatio quo ad respectum ad terminum præcisè; & in hoc sensu, admittit prima consequentia & ipso consequente formaliter sumpto, secunda consequentia distinguenda est; Nam si consequens eius intelligatur de Patre & Filio, vt tales sunt formaliter quo ad respectum præcisè sumptum, & de habente rationem diligibilitatis ex ipso respectu relationis formaliter, vera est consequentia, sicut & ipsum consequens; nam respectus ad terminum non est ratio diligibilitatis in paternitate aut filiatione: quamuis talis respectus sit diligibilis, & diligatur propter identitatem realem, quam habet in deitate & bonitate; si verò consequens intelligatur de Patre & Filio vt tales sunt secundum eorum integras & totales rationes, falsa est consequentia; nam conclusio nostra loquitur de relatione diuina quo ad respectum realem ad terminum præcisè.

Tertiò. perfectio simpliciter ea est, quæ in v. *Obij. 3.* noquoque melior est ipsa, quam non ipsa, id est quocunque secum incompatibili in eodem subiecto; Sed quamuis absolutum vt est tale, melius sit quam respectiuum, tamen respectiuum non est incompatible cum absoluto, sed possunt reperiri hæc duæ rationes in eodem; Ergò respectiuum est perfectio simpliciter. *Resp. cum Cai. de ente & essentia comparatum supponere positium; oportet ergò id, quod melius est, esse formaliter bonum; cū itaque relatio ratione respectus præcisè non sit formaliter bona, vt sæpe diximus, sequitur etiam ipsam non esse meliorem; cuius oppositum supponit Valentia. Secundò negatur consequentia, quæ nullam habet apparentiam.*

Contra eandem concl. argum. Vsq. disput. 122. Idem concl. c. 2. Primò. Sicut Deus ob suam infinitam perfectionem, postulat esse sapientem, sic etiam ob eandem fecundus est, vt sit Pater Filius & Spiritus S. Ergò paternitas est aliqua Dei perfectio. *Resp. consequens intelligi posse dupliciter. Vno modo de paternitate secundum eius conceptum completum; & sic verum est consequens, & bene deducitur; Alio modo potest intelligi de paternitate prout dicit præcisè respectum ad terminum; & sic falsum est tam consequens quam illatio; nam etsi ad Dei perfectionem pertineant Pater Filius & Spiritus S. & singulorum respectus & incommunicabiles: non tamen sequitur, respectus vt sic & incommunicabiles esse perfectiones; nam, vt ante diximus cum Caietano, ad summam Dei perfectionem pertinent, non ea tantum quæ secundum se & formaliter dicunt perfectionem, sed etiam illa quæ abstracta sunt à perfectione & imperfectione.*

Secundò. Si relatio in Deo non esset perfectio, *Obij. 2.* esset imperfectio; At in Deo non potest esse aliqua imperfectio; Ergo. &c. Conseq. probatur; quia perfectio & imperfectio contradictoriè opponuntur; nam perfectum est id cui nihil deest, imperfectum autem cui aliquid deest. Si ergò paternitas non esset perfectio, sequeretur illi aliquid deesse, defectu cuius non esset perfecta, & ita imperfecta; vel sequeretur ipsam esse Dei imperfectionem; quia per illam aliquid Deo deesset. *Resp. nullam esse conseq. de imperfectione propriè sumpta, quæ est imperfectio priuatiue.* Ad probationem negatur assumptum de imperfectione priuatiue, quæ dicit defectum perfectionis debitæ inesse. Ad probationem dicitur non rectè ibi diffiniri imperfectum priuatiuum; addendum est enim de perfectione debita inesse; Nā latè su-

tē sumendo imperfectionis vocabulum prout A
dicit solam negationem perfectionis, iam saepe
diximus relationi non conuenire perfectionem,
& consequenter illam esse non perfectam, quod
est esse imperfectam negatiue. Sed quia nomen
imperfectionis communiter sumitur pro im-
perfectione priuatiua, idcirco simpliciter ne-
gandum est relationes esse imperfectas.

Alia eiusdem authoris argumenta probant re-
lationes diuinas secundum earum integrum con-
ceptum dicere perfectionem.

Contra eandem conclus. multa profert argum.
Suar. lib. 3. c. 9. ex quibus nonnulla iam sunt pro-
posita & soluta, quibula verò probant ratio-
nem in suo conceptu completo claudere perfe-
ctionem, non autem vt respectiua est formaliter
& præcisè. Nam subsistentia conuenit diuinæ
relationi prout diuina est, & terminatio huma-
næ naturæ conuenit filiationi prout subsistens
est; Et ideo ex his non licet inferre perfectionem
in relatione, prout dicit ad præcisè etiam reale,
sed tantum quoad completam eius rationem, in
qua clauditur essentia quasi modificata. De qua
re videndus est Cai. 3. p. q. 3. a. 1.

Obi. Suar. 1. Contra eandem concl. militant duo argumenta
eiusdem authoris, scilicet Suar. diss. metaphys. 47.
sect. 5. n. 6. Primum est. De ratione accidentis pro-
ut in re ipsa existit, non solum est quod inest se-
cundum rationem aliquam genericam vel com-
munem, sed etiam secundum propriam, & prout est
talis forma in rerum natura; immò impossibile
est, quod forma informet vel afficiat secundum
rationem communem, & non secundum ali-
quam propriam; cum hæ rationes à parte rei non
distinguantur; Ergo relatio secundum propriam
rationem inest, & consequenter dicit perfectio-
nem. Resp. posse dupliciter intelligi formam ali-
quam informare secundum propriam rationem;
vno modo identicè, alio modo formaliter. For-
mæ absolutæ utroque modo informant secun-
dum propriam rationem, vt affirmat S. D. in hoc
a. sed formæ relatiuæ seu relationes informant
quidem secundum propriam rationem identicè,
sed non formaliter; quia ratio ad vt sic, non dicit
in esse.

Obi. 2. Secundum argumentum. Quia alioquin rela-
tio non tribueret subiecto proprium actum rela-
tiuum formalem; ergo secundum propriam ra-
tionem inest, & consequenter est perfectio. Pro-
batur prima consequentia; quia accidens non dat
effectum formalem, nisi inhærendo & afficien-
do; Ergo si relatio non inest secundum pro-
priam rationem, non confert subiecto proprium
& specificum effectum formalem. Resp. nullā esse pri-
mā consequentiā; quoniam ad hoc vt accidens, vel
forma aliqua relatiua de qua loquimur, conferat
effectum formalem specificum subiecto, sufficit
vt inhæreat identicè, quatenus scilicet idem est
realiter cum accidente, cuius est inesse. Vel di-
cas, satis esse, vt inhæreat ratione suæ existentie,
quæ formaliter est absoluta, non autem secun-
dum propriam rationem formaliter sum-
ptam. Ex his quædam alia diluan-
tur eiusdem authoris ar-
gumenta.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum relationes, quæ sunt in Deo, realiter ab in-
uicem distinguantur.

A D tertium sic proceditur. Videtur, quod rela-
tiones, quæ sunt in Deo, realiter ab inuicem non
distinguantur; Quæcunque enim vni, & eidem sunt
eadem, sibi inuicem sunt eadem. Sed omnis relatio in 2 corp. Et
Deo existens est idem secundum rem cum diuina es-
sentia. Ergo relationes secundum rem ab inuicem non
distinguantur.

2. Præterea. Sicut paternitas, & filiatio secun-
dum nominis rationem distinguuntur ab essentia diui-
na, ita & bonitas & potentia. Sed propter huiusmodi
rationis distinctionem non est aliqua realis distinctio
bonitatis, & potentie diuinæ. Ergo neque paternitatis,
& filiationis.

3. Præterea. In diuinis non est distinctio realis, nisi
secundum originem: sed vna relatio non videtur oriri
ex alia. Ergo relationes non distinguuntur realiter
ab inuicem.

Sed contra est, quod dicit Boet. in lib. de Trinit.
* quod substantia in diuinis continet vnitatem, rela-
tio multiplicat Trinitatem: si ergo relationes non di-
stinguuntur ab inuicem realiter, non erit in diuinis Tri-
nitatis realis, sed rationis tantum, quod est Sabelliani
erroris. e

Respondeo. Dicendum, quod ex eo, quod aliquid a-
licui attribuitur, oportet, quod attribuantur ei om-
nia, quæ sunt de ratione illius. Sicut cuiusque attri-
buitur homo, oportet, quod attribuantur ei esse ratio-
nale. De ratione autem relationis est respectus vi-
nius ad alterum, secundum quem aliquid alteri op-
ponitur relatiue. Cum igitur in Deo realiter sit rela-
tio, (vt dictum est *) oportet, quod realiter sit ibi
oppositio. Relatiua d. autem oppositio in sui ratio-
ne includit distinctionem. Vnde oportet, quod in Deo
sit realis distinctio, non quidem secundum rem ab-
solutam, quæ est essentia, in qua est summa vni-
tas, & simplicitas, sed secundum rem relati-
uam.

Ad primum ergo dicendum, quod secundum Philo-
sophum in 3. Physic. * argumentum illud tenet, quod
quæcunque vni, & eidem sunt eadem, sibi inuicem
sunt eadem, in his quæ sunt idem re, & ratione, si-
cut tunica, & indumentum: non autem in his, quæ
differunt ratione. Vnde ibidem dicit, * quod licet
actio sit idem motui, similiter, & passio: non tamen
sequitur, quod actio, & passio sint idem: quia in actio-
ne importatur respectus, vt à quo est motus in mobili;
e in passione verò, vt qui est ab alio. Et similiter licet
paternitas sit idem secundum rem cum essentia diuinæ,
& similiter filiatio: tamen hæc duo in suis proprijs ra-
tionibus important oppositos respectus. Vnde distin-
guuntur ab inuicem.

Ad secundum dicendum, quod potentia, & boni-
tas non important in suis rationibus aliquam oppositio-
nem. Vnde non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quod quamuis relationes
proprie loquendo non oriantur, vel procedant ab inuicem,
tamen accipiuntur per oppositum secundum pro-
cessionem alicuius ab alio.

Sensus questii.

Q VÆRIT hic S. D. modum quædam essen-
di diuinarum relationum, an scilicet sint in
Deo vt distinctæ vel vt eadem; pertinet tamen
hic modus ad quidditatem ipsarum relationum,
sicut oppositio. In quo quæsito aduerte duo.
Primum est nomine relationum existentium in
Deo non intelligi nisi relationes ad intra, quæ
solæ in Deo verè & absolute sunt, prout
esse